Anzelmo Lentini

ŽIVOT SV. BENEDIKTA

RIJEKA 1980.

Anzelmo Lentini

ŽIVOT SV. BENEDIKTA

ZAŠTITNIKA EVROPE

RIJEKA 1980.

Izdaje:
Benediktinski samostan Ćokovac — TKON

Odgovara:
Martin Kirigin, Tkon

Tisak: GRO »LIBURNIJA« — Rijeka

RIJEČ PREVODIOCA

Kad je o 15. stoljetnici rođenja sv. Benedikta nanovo izdano njegovo Pravilo (Zadar 1980) željelo se široj javnosti pružiti i kakav takav njegov životopis. Prevodiocu se činilo da je za naše prilike (uz Herwegenov »Sveti Benedikt«, Zadar 1969) najzgodniji prikaz što ga je, uglavnom prema »Dijalozima« sv. Grgura Velikog, napisao kasinski monah Anzelmo Lentini. Dugogodišnji učitelj novaka ondje i jedan od najboljih poznavalaca Pravila i života sv. Benedikta, uz to stručnjak za latinsku metriku i sastavljač himana, perom je i srcem opisao život i djelovanje svoga duhovnog oca. Talijansko je izdanje izašlo četiri puta pa nek i Hrvatima približi uzvišene svečeve primjere i poticaje.

Sigurno će svima, kojima dođe u ruke i svidi se ovaj životopis, biti drago što mu je dodan i prijevod Apostolskog pisma Ivana Pavla II. u vezi s ovim jubilejem. Pismo potanko iznosi neka načela Benediktove duhovne i društvene nauke te tako vrlo prikladno upotpunjuje ovaj životopis i pokazuje svečevu suvremenost. Pismo zaista zaslužuje proučiti a ovdje mu istaknimo dvije posebne značajke: 1) u više od polovice citata navodi svečevo Pravilo doslovno i na još više mjesta slobodno iznosi njegove misli; 2) u vezi s Benediktovom naukom Papa ponovno ističe neke svoje misli koje su poznate iz većine njegovih dosadašnjih govora i dokumenata.

Nek sv. Otac Benedikt isprosi da njegov primjer i nauk prodru u srca svih nas!

Martin Kirigin

Sinovima svetog Benedikta i svima koji ga štuju i dive mu se, da od slavlja 15. stoljetnice njegova rođenja izvuku što veću pomoć u obnovljenim naporima svega svijeta prema kršćanskoj svetosti.

Predgovor

Ima više životopisa svetog Benedikta. Starih i novih.

Uza sve te traži se kratak, svjež i trijezno sastavljen životopis koji bi iznio bitne crte života i lika kasinskog patrijarhe. Potpun prijevod ljupkih stranica, što ih je svecu posvetio sv. Grgur Veliki, osim što sadrže česta poučna udaljavanja od predmeta, ne bi dopustile da se vodi računa o mnogim znanstvenim dostignućima, osobito iz novijeg vremena, koja su pridonijela da bolje upoznamo život i djelo sv. Benedikta.

Ovaj skroman rad želi udovoljiti takvim zahtjevima. Zbog njegova pretežno pučkog značenja ispuštene su sve opaske i znanstvene napomene, a pogotovo bilo koja polemika ili diskusija o nesigurnim pojedinostima. Izvor je naveden samo za neke doslovne navode.

Nek moj veliki Otac primi i milostivo blagoslovi ovo djelce koje želi pomoći da njega više upoznamo i uzljubimo.

Benedikt — Božji čovjek

23. ožujka 1952. penjalo se na Montecassino osebujno hodočašće.

Iza barjaka Firenze, svjetla Italije, uputila se s Campidoglia grada Rima, središta svijeta, gusto zbijena povorka majki, udovica, sirota, povratnika, sudionika i žrtava posljednjega svjetskog rata. Predstavnici svih naroda, koji su sudjelovali u ratu, nosili su na grob sv. Benedikta posude s uljem mira. Njim su na tom grobu užgale svjetiljke bratstva da pod svečevom zaštitom međusobno izmijene riječ i smješak ljubavi.

Duboko je bilo značenje tog obreda. Moralno raspadanje današnjeg svijeta, sve veća dizorijentacija njegove misaonosti, zastrašujuće buđenje osobnih i zajedničkih strasti, sva rastrojenost duhova koja pritiska i uzbuđuje više od materijalnih ruševina — sve to traži arhitekta koji će u Kristovo ime opet mudro i snažno graditi svijet.

Oni su hodočasnici rekli da su upoznali arhitekta toga novog društva: svetog Benedikta. Onog istog koji je prije četrnaest stoljeća, kao čovjek Božji i snagom Božjom, na rastrganom i raspalom Imperiju cezara podigao čvrsto i povezano kršćansko društvo sjedinjujući ga u vjeri, redu i ljubavi.

S tog je istog montekasinskog vrhunca 24. listopada 1964. uzvišena i najuglednija riječ potvrdila sve ono što povijest priznaje kao veliko i korisno u životu i djelu sv. Benedikta. Papa Pavao VI. okružen saborskim ocima, vlastima i narodom, proglasio ga je zaštitnikom cijele Evrope. U njemu je s oduševljenjem pozdravio graditelja onoga duhovnog jedinstva koje je, prožeto kršćanskom vjerom, bilo izvorom i znakom životvorne civilizacije starog kontinenta i preko njega čitavog svijeta.

Sv. Benedikt nastavlja svoju misiju. Primjer njegova života, prožeta Bogom i nadnaravnim duhom, vuče svoju snagu iz tih neistraživih dubina. Njihovom je pomoću mogao pružiti tako plodnu nauku svetosti i biti kvasac ljudskoj civilizaciji za tolike korisne pothvate i ustanove. Stoga on ostaje utjeha i opomena, svjetlost i poticaj, siguran vođa u ponovnom, ozbiljnom i mirotvornom izgrađivanju ljudskih vrednota.

Čovjek Božji za spašavanje ljudi.

I. STAZOM JUNAKA

Njegova vremena

Život se sv. Benedikta odvijao između približne god. 480. i 547, ili koje godine kasnije. Bila je to burna epoha koja je, poput naše, svojim događajima označivala važne preokrete među narodima. Valja ih barem spomenuti jer oni su okvir za lik našega sveca.

Dok se Istočno rimsko carstvo, unatoč svojim slabostima, uspijevalo očuvati prilično čvrsto, Zapadno je sve više popuštalo pritisku germanskih najezda. Već od 5. stoljeća na njegovu su teritoriju nastajale i sve se bolje učvršćivale nove barbarske kraljevine. Italija, skoro jedini ostatak Zapadnog carstva, bila je duže od drugih krajeva izložena ratnim nevoljama, napadajima, nutarnjim razdorima, pokoljima i nestašicama. Vojne anarhije, izmjenjivanje kratkotrajnih imperatora, svrgnuće zadnjeg cara Romula Augustula i Odoakrova vladavina konačno dovedoše do prevlasti Teodorikove.

Inteligentan kralj Gota, uvijek službeno upravljajući kao namjesnik bizantskog cara, uspijevao je pribaviti Zapadu neko razdoblje relativnog mira. God.

500. ušao je u Rim gdje ga je narod s klerom dočekao trijumfalno. No i njegove su zadnje godine bile teško uznemirivane. Sve su se više širili ratovi i pustošenja kad je car Justinijan skovao veleban nacrt da obnovi jedinstvo staroga Zapadnog carstva. Poslao je svoga vojskovođu Belizarija, nakon njegova pobjedonosnog pothvata u Africi, da iznova istrgne iz ruku Gota još i Italiju. Borba je dugo trajala (535—555) i ratujuće su stranke prelazile s kraja na kraj Italije u svim pravcima. Posljednji su se gotski kraljevi, Totila i Teja, hrabro borili, ali ih je na kraju svladao Belizarijev nasljednik Narses.

Na taj se način u Italiji učvrstila bizantska vladavina. No nije prošlo mnogo vremena kad je provala Longobarda god. 568. u Italiju, uz bitke i pljačke, donijela dublji i trajniji preokret.

Pored tih političkih i vojnih promjena pridružila su se i ne manja komešanja na vjerskom polju. Bizantski patrijarja Akacije, zaražen monofizitskom herezom, prouzročio je shizmu koja je za nekoliko godina poremetila odnose između Rima i Istočnog carstva. Tek god. 519. poslanstvo, što ga je na čelu s kapuanskim biskupom Germanom, upravio papa Hormizda, uspjelo je dokrajčiti tu shizmu. Barbarski osvajači Italije skoro svi su bili heretici, arijanci, što je dovodilo do čestih sukoba, više ili manje oštrih, i koji su se sa strane pobjednika redovito pretvarali u okrutna zlostavljanja pobijeđenih. Nije manjkalo ni mučnih razdora među samim klerom kao kad su, nakon smrti pape Anastazija II, dvije suparničke stranke izabrale za papinsko prijestolje svoje pristaše, Lovru i Simaha. Došlo je dotle da se protiv Simaha izmislio čak i skandalozan proces.

Rim je sa svojim veličanstvenim forumima i spomenicima još uvijek bio sačuvao nešto sjaja svoje stare slave. No uz ljenčarenje i nećudoređe životarilo je i još mnogo ostataka poganskih obreda, igara i praznovjerja. Poganstvo je još više bilo ukorijenjeno u ostalim krajevima Italije, osobito po selima. Pet stoljeća propovijedanja i kršćanskog bogoslužja nisu ga uspjeli posve istrijebiti.

Mjesto Zapadnog rimskog carstva, već stoljećima razdiranog nutarnjim porocima i neslogama, nadolazilo je novo društvo. Stvarale su ga mlade i poletne snage nadošlih naroda. No Rim se ponosio svojom velikom baštinom: rimskim pravom. Upravo tada ga je Justinijan pretakao u svoj Zakonik, pridružujući vjernom smislu i poštivanju starih rimskih zakonodavaca još i znakove novog duha koji je proisticao iz Evanđelja.

Providnost je, međutim, tih istih godina spremala zakonošu koji je bio određen da evanđeoskom vjerom i ljubavlju prožme ljude i nade. Bio je pozvan da u kršćanskom jedinstvu i miru svojim uzor-primjerom samostanske zajednice započne novu seriju budućih stoljeća. Bio je to naš sveti Benedikt.

Izvori životopisa

»Bio je muž časna života, Benedikt (Blagoslovljen) imenom i Božjom milošću.« Tako svoj govor o njemu započinje sv. Grgur Veliki u II. knjizi svojih dražesnih »Dijaloga«, koja je čitava posvećena svečevim čudesnim djelima.

Ta je knjiga još i danas skoro jedini izvor za životopis sv. Benedikta. Izvor nije obilan, ako se uzme u obzir opravdanu želju kojom tražimo više vijesti o pojedinostima, ali je izvor siguran, ako se misli na auktoritet onoga koji piše (iako piše s jedinom svrhom da nas izgrađuje), kao i na skrb kojom je sakupio izvještaje četiriju svečevih neposrednih učenika (Konstantina, Valentinijana, Simplicija i Honorata) i ostalih svjedoka koji su poznavali te događaje. Poneku još daljnu pojedinost iznosi i pjesnik Marko čiji nas stihovi, unatoč tvrdnji nekih modernih kritičara, navode da u njihovu autoru gledamo izravnog učenika našeg patrijarha.

No ako je sv. Grgur, zbog svoje specifične nakane, sveca prikazao kao izvanrednog čudotvorca, za upoznavanje moralnog lika našeg velikana izvrsno nam pomaže Pravilo što ga je on napisao, pravo ogledalo njegova duha.

Počeci

Benedikt, s imenom koje je zvučilo kao sretan navještaj, rodio se oko god. 480. u imućnoj i gospodskoj obitelji nursijskog kraja (sadašnje Norcie). Lijep mu je umbrijski gradić, opravdano ponosan tako slavnim sinom, posvetio veličanstven hram u čijoj kripti mjesna predaja gleda kuću gdje su se rodili naš svetac i njegova sestra Skolastika. Kad je kod kuće završio prve nauke, još vrlo mlada su poslali u Rim da se izobrazi u književnosti i pravu.

No Benedikt se brinuo i za svoje srce. »Zrele misli već od najnježnije dobi«, kako ističe sv. Grgur, osjetio je odvratnost i strepnju nad porocima, koji su okruživali razuzdane rimske studente, sablažnjivim strasti-

ma i ostacima poganstva. Pobježe sa svojom srčanom odlukom koja otkriva čvrstu ćud njegova duha.

Pobjegao je da se preda asketskom životu. Najprije se zaustavio u skromnom mjestu Affileu, pedesetak kilometara istočno od Rima, gdje je naumio boraviti s pobožnim osobama koje su se bile posvetile istom cilju.

Činjenica da se ne spominju njegovi roditelji navodi nas na misao da su oni barem tada već bili umrli. Mjesto njih nalazimo uza nj, još i u tom razdoblju, njegovu vjernu dojilju koja ga je i dalje pomagala.

Upravo njena je prisutnost pružila prigodu da se javno otkrije mladićeva svetost. Posudila je »capisterium«, glinenu posudu kojom se tada vršilo žito. Dobra ženica najednom opazi kako joj je posuda pala i razbila se u dva komada. Možemo zamisliti tjeskobu jadnice! Na njen se plač Benedikt sažali i dade na molitvu. Molitva će mu i kasnije kroz mnogo godina isprositi od Boga toliko čudesa. Ustavši s molitve dojilji pruži posudu tako zacijeljenu da se na njoj nije više poznavala ni najmanja pukotina. Zar je mogla žena od radosti nad tim lijepim čudom, što ga je izveo njoj tako dragi dječak, držati zatvorena usta? Govorila je o njemu, i sav je onaj svijet, uzbuđen tim pripovijedanjem, obuzelo udivljenje. Posudu su tog čuda objesili nad crkvena vrata da se tada i u buduće svi dive kako visokim je stupnjem Benedikt započeo svoj život svetosti.

Susret s monaškim životom

Dojilja nije predvidjela sve posljedice te epizode. Dašak je slave poniznog mladića, željnog da se svidi samo Bogu, naveo na odvažnu odluku: ostavit će svoje

prijatelje askete u Affileu, zauvijek se oprostiti od pobožne dojilje da se posveti idealu kršćanskog savršenstva kakav je gledao u zamisli monaštva.

U stvari monaštvo nije drugo nego odgovor na Isusov poziv upravljen onome koji hoće da ga na putu usavršavanja slijedi izbliza: »Hoćeš li biti savršen, idi prodaj što imaš i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebu! A onda dođi i idi za mnom« (Mt 19, 21). U Crkvi je bilo prestalo razdoblje progonstava i krvnog mučeništva koje je, uz neizbježive i česte slučajeve odmetnuća, bilo stvorilo žarku atmosferu herojstva. Tada kršćani uvidješe da se punina evanđeoske svetosti može postići i onda ako se potpuno odreknu svijeta. To ih je stavljalo u stanje novog mučeništva, nekrvnog ali dugotrajnog, i u stalnu vatru vjerskog oduševljenja.

U želji da ostvare taj velikodušan ideal sve je više ljudi bježalo u pustinje. Najprije egipatske, a zatim palestinske, sirijske, mezopotamijske i maloazijske napučiše se tisućama kršćana koji su dolazili iz svih staleža. Izvanrednim se žarom i odvažnošću dadoše na raznovrsne asketske vježbe. One su prevladale, a katkada dosizale i pretjerane oblike, u pustinjskom obliku monaškog života kakav je početkom IV. stoljeća započeo u Egiptu sređivati sv. Antun pustinjak i opat. No skoro istodobno je u istoj zemlji sv. Pahomije ustanovio prvi samostan sa zajedničkim životom. Malo kasnije je taj život sv. Bazilije jasnije i čvršće organizirao u Maloj Aziji.

I na Zapadu je monaški život uhvatio korijenje i brzo se razvijao. Već u IV. stoljeću monaštvo je prešlo iz Egipta u Rim i ostalu Italiju. Dosta se sjetiti asketske revnosti koju je sv. Jeronim podigao u krugu rim-

ske aristokracije. Posvuda na Zapadu počeše podizati samostane. Uz svoje su ih katedrale osnivali sveti biskupi, kao Euzebije u Vercelima, Martin u Toursu, Augustin u Hiponu. Rascvjetaše se i u Irskoj i susjednim krajevima.

Onih godina, neposredno prije Benedikta, u Italiji su već živjeli čuveni monasi: Severin dobročinitelj naroda u Noriku, čije su smrtne ostatke prenijeli u Napulj i položili ih kod »Castrum Lucullanum«, gdje je nastao samostan u kojemu se kao opat istakao Eugipije; Ekvicij, utemeljitelj više samostana i neumoran propovjednik oko Akvile koja je vrlo blizu Norcie; oko toga, Benediktova rodnog grada cvali su samostani i pustinjačke naseobine u kojim su živjeli Spes, slavan sa svoje strpljivosti u slijepoći, Izak, Florencij Euticij itd.

U svim tim samostanima način života nipošto nije bio istovrstan. Često su u njima prevladavale težnje k pustinjaštvu i asketskim strogostima istočnjaka, a nisu bili rijetki ni pojedini slučajevi izrođenih monaha pa i pokojeg samostana. No sigurno su izvanredni primjeri tolikih samotnika i monaha, kao i njihovi nauci prošireni obilnom literaturom (osobito na širokom području Istoka), mogli su u zanosnim dušama pobuditi poetsko oduševljenje prema duhovnim visinama.

II. SUBIJAKO

Pustinjak

Tako se dogodilo i Benediktu. I on je na početku pošao za pustinjačkim idealom.

Sam se sada srčano uputio među bregove Simbruinskih gora, sve do Subijaka. U izazovnoj oštrini jedne klisure, s kojih se vidjelo samo nebo i netaknuta priroda, otkrio je jednu spilju koju je odabrao za svoj boravak u posvemašnjoj odijeljenosti od svijeta.

No ipak nije ostao posve nezapažen. Dok se on vrtio po tim gudurama, susreo ga je pobožan monah Roman koji je živio u obližnjem samostanu. Saznavši za njegov naum zadržao je za se povjerenu mu tajnu i mladića zaodjenuo monaškim ruhom. U svojoj se ljubeznosti čak ponudio da će na sebe preuzeti obavezu i u određene se dane nadviti nad Benediktovu spilju, da mu s vrha pećine o konopcu spusti kruh koji će ga prehranjivati.

Na taj je način subjaška spilja kroz tri godine gledala mladog čovjeka kako u samoći, strogosti života i molitvi pruža nov i blistav dokaz svoje otpornosti i moralne veličine. Odvojen od bilo kojeg prolaznog za-

nimanja, sav zadubljen u kontemplaciji Boga i njegova Krista, tu je uvijek novom snagom kalio svoj duh u onome što će kasnije sam nazvati »nasladom s kreposti« (Pravilo 7, 69). U sebi je uživao onaj nutarnji mir koji je predokus nebeskih naslada. Slična je čežnja davala podstreka i hrane herojskom životu svih pustinjskih otaca, što ga je Benedikt dobro poznavao baveći se dotadanjom monaškom literaturom. Takmeći se s tim junacima, koji nam pokazuje bijedan kontrast naše sadašnje mekušnosti, valjda je mislio da će tako proteći čitav njegov život u radostima borbe i žrtve.

Ne više nepoznat

Drukčiji je bio Božji plan. On je htio da svijeća, hranjena u samoći istinom i ljubavlju, zasija sa svjećnjaka te svijetli svima u Božjoj kući. Bog je tu povlaštenu dušu počeo pokazivati ljudima da je pomalo upoznaju.

Prvi se susret zbio s nekim svećenikom iz okolice. Njemu se na Uskrs ukazao Gospodin i pozvao ga da svoj blagdanski ručak podijeli s Benediktom koji da se muči postom. Dobar je svećenik odmah poslušao i potražio ga u onim vrletima. Začuđeno i uljudno dočekan dao se s mladićem na molitvu i povedoše sveti razgovor. Kad mu je na kraju svećenik rekao: »Ustani, blagujmo, danas je Uskrs!«, pustinjak mu gospodskom i kršćanskom finoćom odvrati: »Doista je za me kao uskrsni blagdan kad mi je bilo dano da te ugledam.« Vanjska strogost života mjesto da oslabi još je više izbrusila plemenitost njegova duha. No svećenik ga je ipak uvjerio da je to bio zaista dan Gospodnjeg

uskrsnuća i da ga je sam Gospodin poslao na taj put iz ljubavi. Tako su u slatkoj familijarnosti blagovali zajedno. Naš je samotnik, ipak, u toj maloj svečanosti morao opaziti da taj izravan Božji zahvat znači početak nove faze u njegovu životu.

Poslije dotičnog svećenika svetog su mladića u spilji otkrili neki pastiri. Kako je bio zaogrnut kožnom odjećom najprije su ga držali nekom zvijeri. No kad su uvidjeli da je to čovjek, i to tako svet, stali su ga toliko poštovati da su oni svoju divlju ćud promijenili u život milosti. Pastiri razglasiše vijest o Benediktu po svoj okolici. Otada ga je narod počeo neprestano posjećivati i donositi mu tjelesnu hranu za uzvrat duhovne pouke što su je primali od njega.

Napast

Ni tako odvažni nadnaravni uzleti, potpomagani Božjom okrepom, nisu smjeli Benediktu dozvoliti da zaboravi na mogućnost pada. Herojstvo svetaca ne odstranjuje urođenu nam naravnu krhkost, već se protiv nje bori i pobjeđuje ju. Napasnik, koji se više žesti na one kod kojih opaža svetija djela, i protiv svoje nakane pridonosi da se njihovo herojstvo još jače istakne i da druge još više potiče na nasljedovanje.

Sotona nije mogao ne voditi računa o našem odvažnom asketi. Nakon što je kamenom razbio zvonce uz konop kojim je Roman mladiću spuštao kruh sada, kad ga je gledao kako započinje novo i po svoj prilici prostranije djelovanje, odluči se na žestok i iznenadan napad. Najprije mu u liku kosa stane oblijetati lice dok ga Benedikt ne uspije otjerati znakom križa.

Bila je to zapravo predigra. Odmah mu zatim nadođe živo sjećanje na djevojku koju je bio upoznao u Rimu. Fantazija mu se i srce zapališe. Mladić se toliko smete da nakani ostaviti samoću. No tu nastupi Božja milost: poslužena odvažnim svečevim velikodušjem spriječi onaj korak koji bi bio sudbonosan za Benedikta i za kršćansku civilizaciju. On, koji je bio prekinuo svaku vezu s Rimom i zatim sa svijetom, sad je prekine i sa sobom. Munjevitom i nasilnom kretnjom baci se u obližnji grm trnja i kopriva gol te tako vrlo bolnim ranama ugasi puteni oganj.

Pobjeda je bila potpuna. Tolika, da od onog dana više nije osjetio takve napasti, kako je sam izjavio. A to je ujedno značilo njegovo duhovno pročišćenje koje ga je učinilo sposobnim da bolje shvaća slabosti drugih i da postane sigurniji učitelj savršenstva.

Kasnija je legenda dodala kako je sv. Franjo Asisški, došavši u subjašku spilju, učinio da su na onom grmu procvale ruže. Lijepa je ta legenda: poezija finoćom jednog velikana ističe hrabru krepost drugoga.

Bolno iskustvo

Napast je spadala u činioce koji su spremali mladog pustinjaka da može ne samo postati cenobita u zajedničkom životu, nego i učitelj i otac cenobita. Stoga mu je Bog pružio i mučno iskustvo s nekim nedostojnim učenicima.

Nedaleko se nalazilo mjesto, što ga stara predaja istovjetuje s Vikovarom, gdje je živjela skupina nevaljalih monaha. Kad im je umro opat zamoliše Bene-

dikta da on pređe k njima i da ih vodi kao starješina. On je to dugo odbijao, ali na koncu ipak pristane.

No oni su se monasi ponašali tako raspušteno da se nisu mogli prilagoditi na stegu koju je od njih tražio Božji čovjek. U ljudskom srcu postoje mračne tajanstvenosti. Ti su ljudi nosili ruho redovničkog savršenstva, ali su Benedikta podnosili sve teže i došli dotle da su počeli smišljati i spremati zlodjelo. U čašu vina, što ju je on imao ispiti, usuše otrova. Sotona se veselio: nije mu mogao upropastiti dušu te je sada našao pomoćnike koji će njegovu suparniku ubiti tijelo.

No kada je svetac prema običaju znakom križa blagoslovio onu čašu, smjesta se razbije kao da ju je tko pogodio kamenom. Bog je došao da obrani svoga slugu koji je uvidio da tu više ne može ostati. Mirno se oprosti od tih bijednika i povrati u svoju omiljelu samoću. Žalostan ga je taj događaj učvrstio u uvjerenju koliko je potrebna solidna nutarnja izgradnja eda se monaški život provodi dosljedno, a ne da se pretvori u tragičnu lakrdiju.

Otac cenobita

Od sada je Benedikt mogao samoću malo uživati. Mnogi su ga iz okolice molili i tražili da im bude vođa i učitelj na putu kreposti. Ta mu je činjenica konačno pokazala plan što ga Bog imao s njime.

Uvijek spreman i velikodušan sa svojim Gospodinom počeo je po padinama onih brda odmah podizati malene samostane, čak njih dvanaest na broju. Za svaki je odredio dvanaest monaha s posebnim pogla-

varom. U svoj je samostan uzeo nekolicinu koje je želio posebno podučiti. Svi su monasi i njihovi glavari ovisili o njemu. On je tvorio glavnu pravnu vezu koja je sjedinjavala skup tih malih samostana. Ustrojstvo im je bilo skoro vojničko, a skupa sa simboličnim brojem dvanaest na neki je način potsjećalo na ono što je sv. Pahomije stvorio u Egiptu.

O radosnom asketskom cvatenju na onim Simbuinskim brdima, blizu jezera gdje su se nekada odvijale sramotne poganske zabave, glas je dopro i do Rima. Upravo sam Rim je Benediktu uz druge poslao dva dragulja koja su pružila poseban sjaj bujnom svečevom potomstvu. Bili su to prvenci mnogih mladića i dječaka koji su se povukli iz svijeta u samostan da ondje pod njegovim vodstvom provode život potpune predanosti Bogu u molitvi, miru i radu. Ta su dva dragulja bila: mladić Mauro i dječak Placid koje su njihovi oci, Ekvicij i patricije Tertul, predali poštovanom učitelju da ih odgoji za Božju službu. On ih je i posebno zavolio jer je na njima opažao koliko obećavaju svetosti.

Cvjetaju čudesa

Subjaški su samostani, posijani po brdima sve do jezera, pružali krasan prizor poput plodnog polja, punog cvijeća i duhovnih plodova, što su nikli od sjemenja koje je svetac sijao svojom riječju i primjerom. Njegovo je nastojanje oko svetosti Bog potkrijepljivao čestim čudesnim svjedočanstvima.

Čudesa nas u Benediktovu životu upravo zapanjuju, i Grgur Veliki ih toliko ističe kao da hoće našu

pažnju usredotočiti isključivo na to javno očitovanje nadnaravnoga.

U ljudskoj su povijesti čudesa sjajan i nesumnjiv znak Božjeg djelovanja, kako se to vidi kod starih proroka i apostola, kao i drugih čuvenih svetaca u davnim i novijim vremenima (arški župnik, Don Bosko itd). Njihovoj su čudesnoj moći često sličili i čini našeg sveca u kojima je svemogući Bog potvrđivao i pomagao njegovo djelovanje koje je imalo donijeti neprocjenjive plodove kroz vjekove, a što je on tu izgrađivao u šutnji. Ta su čudesa svjedočila i o njegovoj vjeri i svetosti, što mu je kod svih povećavalo poštovanje i ljubav.

Prigodu je za čudesan zahvat redovito pružala i poticala ljubav. Tako su jedanput sveca obavijestili da je u jednom od onih samostana neki monah običavao otići s molitve i da se nije htio popraviti. Benedikt ode osobno i Božjim rasvjetljenjem otkrije kako nitkov crncić poteže onog monaha za tuniku i vuče ga van crkve. Svetac je postigao od Boga da je i Mauro vidio tog crncića. Našavši pak onog monaha kako se skita vani udari ga šibom i time zauvijek oslobodi dotičnoga đavolskog napastovanja.

Drugi put iz njegova tri samostana, koji su bili na vrhu gore i bez vode, monasi mu se dođoše tužiti kako im je teško a i opasno silaziti k jezeru po nužno potrebnu vodu. Benedikt ih utješi očinskim riječima, a slijedeće noći uze sa sobom malog Placida, čija je nedužnost imala još više uplivati na Božje srce, popne se na vrh brda i dugo se molio. Zatim ostavi tu kao znak tri kamena i povrati se u svoj samostan. Kad su one sirote sutradan ponovno došli, Benedikt ih

uputi da se vrate na svoj vrh i malo izdubu ispod ona tri kamena. Monasi poslušaju i nađu liticu već vlažnu. Netom su produbli jamicu, šiknulo je obilno svježe vode.

Rad u radosti

Za upoznavanje je Benediktova duha još značajniji jedan drugi događaj. Među svoje je monahe svetac bio pripustio nekog dobrog Gota, dakle člana one rase koja je tada gospodarila Italijom. Bio je to jednostavan i nevješt čovjek, ali pun dobre volje. Jednog ga dana pošalju da uz jezero očisti neki kutić pun gustog šikarja. Kad se sav dao na posao, izleti mu s drška željezni kosir i potone u vodu.

Sav u strahu i žalosti monah potrči k Mauru da mu saopći što se dogodilo i da zatraži pokoru za svoju nepažnju. Kad je Mauro to saopćio Benediktu, taj ode na ono mjesto, iz Gotove ruke uze držak i baci ga u jezero. I eto ti željeza s dna da se samo ponovno natakne na držalo. Svetac povrati kosir Gotu, a čudesnu epizodu zapečati čuvenom izrekom: »Evo ti ga, radi i ne budi žalostan!«.

U toj je spontanoj riječi sadržana sva sretna ravnoteža koja sjedinjuje Benediktovu naravnu mudrost i nadnaravnu ljubav. Učeniku, koji očekuje kaznu, učitelj odgovara isprošenim čudom i pozivom na radost. Zna on da takvo nutarnje veselje, puno zahvalnosti i ljubavi, ne samo mnogo više popravlja od bilo koje hladne kazne, nego i da daje poleta za brz duhovni napredak, kao i za samu vanjsku radinost. Tu već nalazimo onaj nauk u kojemu je čitav jedan program,

kad će kasnije tražiti u Pravilu mir i radost za sve: »Da se u Božjoj kući nitko ne smućuje ni žalosti« (31, 19).

Maurov posluh

Očinski je osjećaj prema monasima Benedikta uvijek držao budnim nad svim njihovim poslovima i pogibeljima. Dok se jednog dana nalazio u samostanu, dječak je Placid sišao k jezeru zagrabiti vode. S vrčem se u ruci previše nagnuo, pao u jezero i struja ga povede do dubine gdje mu je zaprijetila pogibelj da se utopi. Rasvjetljen nutarnjim božanskim svjetlom opat brzo pozove Maura da potrči u pomoć mladom subratu u pogibelji. Poslušni Mauro potrči i misleći da se i dalje nogama dotiče tla išao je po vodi, stigao Placida i uhvativši ga za kosu dovuče ga do obale. Tek tada spazi čudo i u svojoj se skromnosti začudi što se to baš njemu dogodilo.

Vrativši se opatu saopći mu što se zbilo. Tada nastane nadmetanje u poniznosti: Benedikt pripisuje čudu Maurovu posluha, a Mauro da sva zasluga ide ocu koji je bio dao zapovijed. Slatku je prepirku, zaista dostojnu svetaca, presudio Placid izjavom: »Kad sam bio dignut s vode, nad svojom sam glavom ugledao opatovu kabanicu i činilo mi se da me on spašava.«

Na taj način čudom — što ga sv. Grgur stavlja u vezu s apostolom Petrom kad je hodao po vodi — Bog Benediktovom potomstvu i svim dušama željnim savršenstva pokazuje vrijednost posluha. Već tu otkrivamo plodove onog čvrstog odgoja što će ga Benedikt u Pravilu sažeti u poslušnost koju nadahnjuju i razveseljuju vjera i ljubav.

Teške kušnje

Djelovanje našeg sveca, upravljeno prema tolikom slavljenju Boga, neprestano je izazivalo protivljenje sotone. Sada je taj našao saveznika u zavisti nekog nedostojnog svećenika iz okolice, Florencija. Čini se da je njegov podli i lakomi lik stavljen uz onaj Benediktov da bi se bolje ocijenila i odskočila moralna visina svečeva.

Glas o opatovoj svetosti i dolaženje tolikog svijeta njegovu samostanu zadavali su izrođenom svećeniku mnogo muke i gorčine. Došao je sve do ponora srca u koji može da sađe i da se zatvori ljudska prostota. Odlučio je otresti se čovjeka kojega je smatrao svojim suparnikom. Vikovarski su nesretnici bili odabrali vino, a on kruh, pa mu pošalje komad otrovanoga. No proročkim je duhom Benedikt i ovog puta otkrio varku i učinio da odani mu gavran odnese onaj smrtonosni kruh daleko u šumu.

Uza sve to Florencije nije odustao. Strast ga je bila posve zaslijepila. Kad mu nije bilo dosta ugroziti tjelesni život svetog opata, nevjerojatnom je zloćom zamislio sramotan plan kako će naškoditi duhovnom životu njegovih mladih učenika. Tada Benedikt, u nadi da će smrviti zavist onog nesretnika kad se sam udalji, promisli kako je došao čas da se preseli drugamo. Za onih je dvanaest samostana, što ih je ostavljao u subjaškim brdima, izdao potrebne naredbe, a sam se s nekoliko učenika zaputio prema novom prebivalištu.

Florencije je likovao. No radost mu se brzo pretvorila u žalost. Balkon, s kojega je zadovoljan promatrao opatov odlazak, iznenada se sruši i on zasut kamenjem nađe pod njim naglu smrt. Tada se Mauro po-

žuri i stigne ljubljenog oca te mu ispripovjedi strašnu Božju kaznu i zamoli ga da se povrati. Benedikt je i tu mislio po svetački te se ražalosti zbog smrtne nesreće svog neprijatelja, a isto tako i zbog Maurove naslade nad njom.

No nije se vratio. Florencijevo protivljenje i zasjede bile su samo povod koji je požurio njegovo preseljenje. Na to se sam odlučio najviše s nakanom da ostvari novi tip samostana kakav je u svojoj duši zamislio nakon tolikoga osobnog iskustva. Više nego mjesto želio je promijeniti smjer i zamisao svog samostana.

Novi i završni tip Benediktova samostana, kao i njegovo konačno prebivalište, bio je Montecassino.

III. MONTECASSINO

Konačan dom

Put je iz Subijaka po via Latina doveo Benedikta do Kasina, starodrevnog grada koji se nalazio južno od današnjega, u blizini sadašnjih ostataka amfiteatra, što se pučki zove Kolosej. U gradu je bilo biskupsko sjedište, ali ipak se po okolnim selima još održavao kult poganskih bogova, posebno na uzvisini velebnog brda koje se izdiže nad prostranom dolinom s rijekama Liri i Rapido.

Pjesnik nas Marko obavještava da su po putu sveca pratila dva ,anđela i tri mu vjerna gavrana. Prema istom pjesniku Benedikt se, prije nego se dao na novi pothvat, povukao u samoću da se sam pripravi. Valjda je to učinio u Kasinu i onda gore nastupio na dan Uskrsa. Bila je to, dakle, za nj sudbonosna korizma iz koje je trebao proisteći sjajan uskrsni prijelaz iz smrtonosne zablude u istinski život.

Kroz te je dane priprave skupina vjernika iz subjaškog kraja, ne mogavši se pomiriti njegovim odlasskom, došla moliti ga sa suzama da im se vrati. Uzalud. Benedikt je već imao utvrđen svoj plan i u njemu je jasno vidio obrise Božjega plana.

Putem, koji je valjda vodio uz današnju stazu za mazge, popeo se Benedikt na brdo koje će po njemu postati tako čuveno kroz stoljeća. Predaja označuje da se taj važan događaj zbio god. 529, dakle one iste kad je car Justinijan zatvorio filozofsku školu u Ateni. Zapad je eto otvarao »školu« koja je mjesto suhoparnih i jalovih nauka imala naviještati životvorno i spasonosno Evanđelje.

»Povuci se: eto drugog prijatelja!«

Pjesnik nam je Marko sačuvao još jednu značajnu pojedinost. U nekom se kutu tog brda nalazio pobožan samotnik. Izgleda da obližnjim idolopoklonicima nije smetao, a za uzvrat nisu ni oni njega uznemirivali. No sam ga je Bog uklonio iz tog zakutka. Kad je tamo stigao Benedikt, pustinjaku je bilo rečeno da njemu prepusti to mjesto: »Povuci se odavle, eto dolazi moj drugi prijatelj!«. Taj je imao sasma drugi program.

Pustinjak se spremno preseli drugamo. Neki su njega htjeli poistovjetiti s drugim samotnjakom, po imenu Martinom, kojega u Grgurevu izvještaju susrećemo kasnije. Uza spilju je na brdu Massico taj bio lancem privezao nogu kako bi odolio svakoj napasti da je napusti. Opravdano se može sumnjati da li su te dvije osobe istovjetne, ali zaslužuje istaknuti kako je Benedikt, kad su ga obavijestili o tom pustinjakovu činu, poslao k njemu svog učenika s porukom: »Ako si sluga Božji, nek te ne veže gvozden već Kristov lanac!«. Martin je poslušao jer je uvidio s koliko je prisne punine kasinski opat iz Evanđelja crpio njegov duh ljubavi i slobode. Jedino muž, tako učvršćen širo-

kogrudnim i radosnim kršćanskim smislom ljubavi, može nam se činiti prikladnim da na tom brdu poduzme zadatak obnove i odgoja koji će duše voditi u nebo i narode k blistavoj civilizaciji građanskog života.

Duhovno ispravljanje

Kad je Benedikt stigao na brdo, odlučno je tu dao posjeći lugove posvećene lažnim bogovima. Na taj je način onima, koji su se još držali poganskog praznovjerja, spriječio daljnje obavljanje mračnog kulta.

Zatim se uputi k zdanju koje je na vrhu obuhvaćalo hramove Jupitra i Apolona, te sruši i njihove kipove, a mjesto posveti istinskom Bogu. Jupitrov je hram pretvorio u crkvu i posvetio je sv. Martinu iz Toursa, svecu koji je bio čuven kao jedan od najstarijih i najoduševljenijih širitelja monaškog života na Zapadu.

Na samom je vrhu bilo Apolonovo svetište iz kojega je Božji čovjek odstranio sve što je bilo u vezi s idolopoklonstvom i tu podigao bogomolju sv. Ivana Krstitelja. I taj se svetac, zbog oštrog života u jordanskoj pustinji, s pravom smatra pretečom i uzorom kršćanskih pustinjaka.

Benedikt se nije zadovoljio samo time, već je stao Božje istine revno propovijedati okolnom narodu koji se još nalazio u sjeni zabluda. Takvo je blistavo djelovanje u sebi uspješno združivalo sredstva kontemplativnog života s djelima aktivnog apostolata. Iz subjaških samostana, gdje se još zapažala neka povezanost s pustinjaštvom, Benedikt je prešao na montekasinski

cenobitizam koji se propovijedanjem vidljivo otvarao za veće nadnaravne susrete s okolnim svijetom.

Zadatak je našeg sveca u prvo doba njegova života na svetom brdu Dante kao isklesao u čuvene stihove što ih stavlja u usta patrijarhe:

»Ja sam onaj što prvo donije tamo
onoga ime koji zemlji dari
istinu s kojom uzdignut se znamo;
a tòlika vrh mene milost žari,
da ja odvratih obližnja sva sela
od bezbožnoga kulta što svijet kvari.«
(Dante, Raj XXII, 40—45)

Pakleni otpor

Na boj, što ga je Benedikt takvim svojim nastupom zametnuo sa sotonskim kraljevstvom, demon je odgovorio otvorenim i neugodnim napadajima koji su Benedikta i njegove učenike stavljali na velika iskušenja. No oni su ujedno pridonijeli da je svetac izvojštio još sjajniju pobjedu. Sotona se u svom bijesu Božjem čovjeku ukazivao u strašnom izgledu i sav u ognju te se činilo da će ustima i očima i njega spaliti. Također i monasi bi čuli kako ga pakleni neprijatelj najprije zove: »Benedikte, Benedikte!«, a kada mu on nije odgovarao, onda je sav bijesan s očite nemoći nastavljao: »Maledicte non Benedicte — prokleti a ne blagoslovljeni, što imaš samnom, zašto me progoniš?«. Benedikt, koji je u samom svom imenu nosio znak Božje naklonosti, uistinu je bio zakleti neprijatelj so-

tone zbog njegovog prisvajanja vlasti koja pripada jedino Bogu i njegovu Kristu.

No sotona se sa svoje strane nije ograničavao na puke riječi i prijetnje. Dok su monasi pod vodstvom svog oca podizali Božji dom, koji je imao zamijeniti sotonin, namjeriše se na ogroman kamen i odlučiše upotrijebiti ga. Ali ne, pokušaše ga pomaknuti, najprije par njih a onda nekolicina, no kamen ostane nepomičan kao da je ukorijenjen u zemlji. Neprotumačiv ih slučaj navede da su posumnjali nije li po srijedi sotona. Pozovu oca koji se pomoli i blagoslovi kamen. Zaista sotona pobjegne i onda su kamen odmah lako podigli.

Kad su na istom mjestu kopali dublje, nađoše mjeden kip nekog kumira i slučajno ga baciše u kuhinju kraj ognja. Iznenada zatim ugledaše toliku vatru koja je izgledala kao pravi požar. Uznemireni počeše ga gasiti vodom. Dozvan tom bukom Benedikt dođe i spozna da je đavolska prijevara samo prividna. Po običaju nagne glavu na molitvu i uspije da su oči braće vidjele svu isprazност tog privida. Bila je to samo đavolska varka od koje kuhinji nije prijetila nikakva opasnost.

Neprijatelj u svojoj srdžbi nije štedio ni osoba. Dok se nekog dana svetac molio, onaj mu se ukaže i bezobrazno mu navijesti kako ide k monasima koji su bili zaposleni kod gradnje nekog zida. Benedikt požuri obavijestiti braću o skoroj pogibelji. Nije im njegova poruka pravo ni stigla kad zli duh sruši onaj zid i zgnječi pod sobom jadnoga mladog monaha. Svi prestrašeni i zabrinuti javiše ocu što se dogodilo, i na njegov mu zahtjev donesu ono bijedno zgnječeno tijelo. Poslavši braću vani zatvori se sam na molitvu

većim žarom nego obično. Bog je na njegovo traženje onom monahu začas vratio život i prijašnje zdravlje, toliko da ga je Benedikt mogao opet mirno poslati na posao.

Napasnik se, ipak, nije smatrao pobijeđenim. Jednog je dana opat uzašao k bogomolji sv. Ivana. U susret mu dođe sotona, i to iz želje da mu se naruga, u liku živinara s oruđem tog zanata. Usput mu reče: »Idem tvojoj braći da im dadnem svoj napoj.« Benedikt shvati zlobu opakog zlikovca i stane odmah žarko se moliti. Silazeći prema samostanu susretne starog monaha koji je upravo tada, dok je grabio vodu, bio napadnut od paklena duha bacivši ga na zemlju i grozno ga mučeći. Po Božjem se nadahnuću otac približi jadnom subratu i zaušnicom ga oslobodi opsjednuća.

Moć se našeg sveca na paklenim silama pokazala i u drugoj zgodi, gdje se istodobno očitovao i njegov proročki duh. Sotona je strašno mučio nekog klerika akvinske crkve. Njegov ga je sveti biskup Konstantin slao u razna svetišta mučenika da bi postigao ozdravljenje. Uzalud, Bog to nije dopuštao jer je htio proslaviti Benediktove zasluge. Doveli su onoga k njemu i nesretni je klerik odmah bio oslobođen te nevolje. No iz njegovih je usta čuo i neočekivano saopćenje: »Idi, više ne jedi mesa i ne usudi se pristupiti svetom ređenju; inače ćeš opet pasti pod prevlast sotone.« Klerik je neko vrijeme slušao, ali je kasnije iz slavohleplja zanemario opatove riječi i dao se rediti. Odmah ga je nato sotona opet svladao i toliko mučio da ga je doveo do smrti.

Potresna je i ustrajna ta borba sotone. Sjeća nas one što ju je Bog dopustio protiv nekih svetca i u na-

ša vremena: arškog župnika, Kotolenga, Gemme Galgani itd. Zlo ne može podnositi dobro i, dok mu je omogućeno, suprotstavlja mu se i spriječava ga. Od kada je Božji neprijatelj opazio mladog pustinjaka u subjaškoj spilji, morao je uvidjeti da Bog u njemu sprema nešto veliko. Razvoj mu je događaja to potvrđivao. Njegov je pak boj pomagao da se Božji čovjek priučio oružju i načinu kako da se bori protiv paklenih zasjeda i tako je postao osvjedočen učitelj budućim naraštajima.

Ne samo to, već se očita uspješnost Benediktovih zasluga i molitve protiv demonskih nasrtaja sveca učinili jednim od najviše zazivanih zaštitnika koji s neba pomaže protiv paklenih napasti i majstorija. Još i danas misionari priznaju moć njegova zagovora u onim zemljama gdje prevladava poganstvo, i zato uvelike šire njegovo štovanje i upotrebu njegove medalje. Tako i vjernici, koji molitvom traže njegovu pomoć, u njemu uvijek nalaze snažnu obranu od đavolskih navala.

IV. NOVA IDEALNA GRAĐEVINA

Značajke samostana

Posred paklenih protivnosti, svladanih očitom nebeskom pomoći, Benedikt je međutim podizao samostan kakav je zamislio u svojoj pameti na temelju razmišljanja i iskustva.

Mjesto mnogostrukih malenih samostana, kojima upravljaju poglavari podložni jednom samom opatu, sada nastaje jedinstven samostan sa savršenijom i složnijom organizacijom: jedna zajednica s jednim samim opatom-ocem u posebno ograđenom prostoru. To je već samostan sređen kako nam ga pokazuje Pravilo.

Zamišljen je i ustrojen kao obitelj koja je učvršćena zavjetom stalnosti (stabiliteta). Izvoran je to Benediktov propis koji je monaha za stalno vezao uz određeni samostan. Jednim je tim udarcem posjekao korijen nekih izrođenih monaha, lutalica tijelom i još više razbacivanih nesređenim duhom. Slična je navezanost uvijek tvorila temeljnu značajku samostana kojemu je uzor obitelj.

Glava i otac te obitelji jest opat o kojemu sve zavisi. Od njega vršioci raznih službi u samostanu pri-

maju svoje pojedine zadatke i nadležnosti. No i opat je, osim višim redovničkim poglavarima, podložan propisima Pravila. Tako u značajnim stvarima mora pitati savjet u nekih monaha ili u čitave zajednice. Svetac pridaje veliku važnost tom propisu, koliko radi veće sigurnosti da će odluka biti dobro promišljena toliko i za sve veće moralno sjedinjavanje samostanske obitelji.

Zajednica je podijeljena na dekanije, a na čelu svake je dekan (desetar). Predviđeno je i drukčije ustrojstvo, koje je s vremenom prevladalo, gdje je uz opata samo jedan predstojnik, kasnije nazvan priorom, kojega imenuje opat i kojemu on daje upute i određuje granice njegove službe. Briga je za imovinu i vremenita dobra povjerena celeraru (opskrbniku) ili ekonomu. I ostalim monasima opat dijeli druge službe s dotičnim odgovornostima i dužnostima.

Svaki novi kandidat za monaški život mora proći godinu dana priprave i kušnje prije nego je pripušten u dotičnu obitelj. Kad se poslije toga odluči da joj se pridruži, polaže redovničke zavjete po postupku što ga je svetac potanko odredio. Primali su i dječake, što su ih prinosili njihovi roditelji, i oni su već od malena bili smatrani monasima.

U samostanu sve mora teći svojim redom. Svaki brat ima svoje točno određeno mjesto. Pojedini se posao ima obaviti u određeno vrijeme i na prikladnom mjestu. Posebna je briga posvećena da se spriječi upliv svijeta na monahe, nakon što su oni sami odbjegli od njega. No naređeno je da se srdačno primi goste u kojima valja prepoznati Krista.

Društveni se život takve obitelji odvija u mudrom izmjenjivanju raznih poslova, a ti se redaju prema

ljestvici njihovih vrednota i prema pojedinačnim fizičkim sposobnostima i asketskim nastojanjima, koja opet teže da se kroz čitav dan stekne što više plodnih zasluga.

Prvi je posao dostojno obavljanje Božje hvale za što svetac daje vrlo potanke propise. Temeljna je to dužnost čovjeka kao stvora i kao Božjeg posinka. Vrijeme, što ga monah upotrebljava da s Kristom i s njegovom Crkvom slavi Oca, najdragocjenije je za njega samoga i za svijet.

Osim službe Božje monasi su se kroz nekoliko sati morali baviti ručnim ili umnim radom. Pogani su prezirali ručni rad i tražili su da ga obavljaju robovi, no Benedikt ga je oplemenio prema primjeru Krista i apostola. Monasi će i obrađivati polja, ili će u samostanskom krugu baviti se raznim zanatima. Um će im se u određene satove baviti studijem svetih predmeta, ali i profanih koji su potrebni ili korisni za one svete. Program je to molitve i rada, »ora et labora«, u koje je geslo tradicija sažela svu vidljivu djelatnost monaške zajednice.

Osobno usavršavanje

U okviru takva života u zajednici monah obrađuje svoj duh prema cilju koji je njegova konačna svrha: sjedinjenje s Bogom u ljubavi. Društveno uređenje samostana, u koje se on uklapa polaganjem redovničkih zavjeta, posve je usmjereno tome da mu pruža odgovarajuću sredinu i najprikladnija sredstva kako da se vježba u raznim krepostima i tako odlučno napreduje u savršenstvu. Stoga Benedikt, iako pokazuje

vrlo veliko poštovanje prema pustinjačkom životu, ipak mu pretpostavlja samostanski. U zajednici može čovjek, s manje opasnosti od umišljanja, vršiti mnogo više kreposnih čina, osobito u poniznosti, poslušnosti, strpljivosti i ljubavi prema drugima. Tu također uživa i koristi dobre primjere i neprestanu duhovnu i disciplinsku pomoć subraće.

Monah je postavljen u dinamičan stav krajnje jednostavnosti i istinske stvarnosti koju naš svetac naziva poniznošću. Ona ga u najširem i punom smislu riječi navodi da sučelice posvemašnjem Božjem savršenstvu bude, kao stvor i grješnik, svjestan svoje ništetnosti. Poniznost ga uči da se sva svetost sastoji u prianjanju čovjeko e volje volji nebeskog Oca.

Tu eto nastupa poslušnost. Benediktu je poslušnost od prvenstvene važnosti i stoga na nju ukazuje kao na siguran i, može se reći, neophodno potrebit put kojim se dolazi Bogu. I samo je siromaštvo, kojim se odričemo svakog posjedovanja materijalnih dobara, shvaćeno pod vidom posluha: monah ne smije ništa imati ni upotrebljavati nego ono što mu je poglavar dao ili dopustio.

U starješini on gleda Boga. Time mu je omogućen neprestani čin vjere, uvijek iznova obnavljan. Ta je vjera čovjeka dovela iz svijeta u samostan i ona ga neprestano podržava, kad mu pokazuje Boga ne samo u opatu već i u braći, bolesnima, gostima, jednako kao i u teškim prigodama života što ih donosi posluh i zajednica kao takva.

Vjera je svjetlost i potporanj, a ljubav je duša i smješak monaškog života. Ljubav Krista koja Benediktu predstavlja vatrenu i neprestano očitovanu strast. Ljubav opata koji zbog svoje službe, a još više

zbog svoje značajke oca, ima pravo i da bude okružen ljubavlju. Ljubav prema subraći, stalnim članovima jedne te iste nadnaravne obitelji u kojoj je Bog svima udijelio isti dar monaškog poziva. To sve uključuje ljubav s poštovanjem prema starima, nježno shvaćanje i prihvaćanje mladih, srdačnu brigu za bolesne i djecu, neprestano podnašanje tuđih tjelesnih i moralnih slabosti.

Tu sve oživljuje ljubav. Iz nje proističe mirna radost koja sja i iz očiju vjernog monaha. Uz velikodušno svladavanje prirodnih razlika u značaju, odgoju i sklonostima učvršćuje se ljupko raspoloženje onog mira koji je postao tradicionalnim geslom benediktinskih opatija. Sam redoslijed skupnih poslova, gospodsko i kršćansko međusobno poštovanje, nužno ispravljanje pogrešaka — sve to doprinosi i potpomaže da se stvori i potiče mir i radost: »da se u Božjoj kući — prisjetimo se slatke Benediktove težnje — nitko ne smućuje ni žalosti« (Pravilo 31, 19).

Sama lijepa oznaka »Božje kuće« predočuje nam samostan kao sliku i predvorje vječnog doma na nebu. U sveudiljnom izvršavanju kreposnih načela, što ih Benedikt naziva »pomagalima za dobra djela« (Pravila 4, naslov); u gajenju posvemašnje čistoće osjećaja i tijela; u obdržavanju razumne šutnje kao pozitivnog sredstva za sabranost duha; u obavljanju žarke i čiste zasebne molitve koja onda priprema i obogaćuje onu zajedničku; u trajnom sabiranju čina posluha, ljubavi, strpljivosti, opomena i dobrih primjera, što je sve uključeno u obiteljski život u koji se dobrovoljno ubacio — monah može svakog dana ustrajno napredovati po putu ljubavi koji će ga dovesti do nebeskog Božjeg doma.

Takva je bila građevina što je naš svetac malo-pomalo podiže na Montecassinu. Poslužuje ga rimska i kršćanska mudrost. Stoga on gleda čovjeka u čitavoj njegovoj cjelokupnosti imajući na umu ne samo nadnaravne darove već i sve njegove naravne sposobnosti i manjkavosti. Vodeći ga iznutra k Bogu kao i stvarajući društveni poredak i atmosferu njegova svagdanjeg života Benedikt pred očima ima ono što je bitno.

Bitno je pak prispjeti k Bogu. K toj su meti u samostanu pozvani ne samo velikodušniji duhovi već i oni slabiji i malodušniji. Svojim shvaćanjem, koje otkriva njegovu divnu dubinu pameti i srca, Benedikt se približuje i prilagođuje svima predlažući baš svima evanđeosko »jedno je potrebno« (Lk 10, 42): kraljevanje u nebu.

Kad je osigurano ono što je bitno, onda on u svojoj mudrosti postupa blago u onome što je sporedno. Tako o hrani, piću, spavanju i odijevanju određuje suzdržljivo i umjereno. Udaljio se od pretjeranosti ne samo istočnih već i zapadnih monaha, ali mu je uvijek na pameti monaško služenje. Pravedno i razumno popušta naravnim zahtjevima samo da duh ostane uvijek čil i spreman.

U takvom duhovnom ustrojstvu monaškog svijeta, toliko oslonjena o vjeru, Benedikt iskazuje sve dužno poštovanje i ljudskom razumu. On sam traži: »Da mudri Božjom kućom upravljaju mudro« (Pravilo 53, 22). Nadasve opatu preporučuje da u pojedinačnim naredbama i općim uredbama svoj postupak prožme mudrošću.

Rimski genij i nadnaravna ljubav tu se svojim čudesnim sjedinjenjem toliko sljubiše da su u Benediktu stvorili onaj tako profinjeni i vrhunski osjećaj za ravnovjesje. Stoga on zna okupiti u jedno sve vječno životvorne elemente, neophodnu svrhu s neophodnim sredstvima, a uvijek smirenim uvidom i sigurnim saznanjem svega. To tvori Benediktovu diskreciju (razboritu umjerenost), svojstvo prisnog i mudrog rasuđivanja, čemu se divio Grgur Veliki, i sam Rimljanin i dobar poznavalac te materije. Divio se njegovoj diskreciji kad ju je s pohvalom pronašao u Benediktovom Pravilu. Ono je na zadivljujući način doprinijelo jedinstvenosti i čvrstoći Benediktovog zdanja te je od kasinske zajednice uspjelo učiniti prototip samostana na Zapadu.

Najveće čudo: Pravilo

Novi Benediktov samostan, kako je sprijeda navedeno, bio je onaj što ga je i kako zacrtalo Pravilo. Stoga je ono, barem u konačnoj redakciji, kao zastalno bilo sastavljeno na Montecassinu. Sigurno nije bilo napisano ujedanput, jer se u njemu opažaju dodaci i izmjene. Vjerojatno ga je svetac počeo zapisivati od samog početka kad je uređivao kasinski samostan.

Samo ga je iskustvo uvjerilo koliko je potrebit stalan zakonik koji bi predusreo tašto i umišljeno ponašanje monaha, kao i samo monaštvo izloženo osobnim samovoljama i lišeno bilo kojeg učinkovitog nadzora. Kao što je Benediktov zavjet stalnosti štitio od lažnog monaštva girovaga, isto tako su zapisani propisi, koji su važni i sveti i za opata, tvorili protulijek takozvanih sarabaita. Jednu i drugu vrstu tih odvrat-

nih monaha Benedikt (Pravilo 1) slikovito opisuje i iz dna duše osuđuje.

Stoga je svoje Pravilo on sam okružio nekim posebnim ozračjem svetosti i veličanstvenosti: »Neka se dakle svi — zapovijeda on izričito — u svemu drže Pravila kao učitelja, i nitko ne smije od njega lakoumno odstupiti« (Pravilo 3, 7). Iako se ne može reći da je dokazano mišljenje nekih stručnjaka, kako je ono napisano po naredbi Apostolske stolice, ipak je očit njegov auktoritativni ton, što pretpostavlja da je njegova izvanredna vrijednost bila priznata i izvan granica kasinskog samostana. Bez sumnje i samo Pravilo očito pokazuje da se obazire i na druge samostane u raznim krajevima. Može se dakle misliti da su ga neki opati ili zajednice, na temelju glasova o Benediktovim krepostima, zamolili neka ga napiše i za njih.

Velika knjiga malenog opsega, sa 73 kratka poglavlja, za razliku od drugih prethodnih istočnih i zapadnih Pravila, tvori konačno kompletan i posve sređen tekst. U njemu je posve skladno združena asketska nauka i organizacijsko ustrojstvo, a sve oživljuje blagi dah zakonodavca koji je uvijek prisutan uz duh svoga monaha kao učitelj i otac.

Benediktov duhovni nauk potječe iz Biblije koju dobro pozna i iz nje uvelike crpi, posebno iz Psalama, Mudrosnih knjiga, Evanđelja i Sv. Pavla. Nadalje se on nalazi, i to posve naumice, na brazdi otačke i prethodne monaške predaje. Svoj je nauk na poseban način iznio u prvim i posljednjim poglavljima, ali i ostala mu, pretežno ispunjena propisima, na svakom koraku sadrže misli, odredbe i izreke asketskog značaja, koje potpuno otkrivaju Benediktovu misao i duhovnost.

Među vrelima Benediktova Pravila na prvom je mjestu Kasijan. No to je još više tzv. »Regula Magistri«. Prije su je malo proučavali, ali danas mnogi znanstvenici drže da je napisana prije benediktinske. Kad bi se i očito dokazalo da je tako, iz mnogih poglavlja koja su sigurno Benediktova sja temeljitost i izvorno raspredanje Benediktove misaonosti, kao i čvršće ustrojstvo Pravilom zamišljena samostana. (Napomena prevodioca: Sve više prevladava mišljenje da je »Regulu Magistri« sastavio isti Benedikt za svoje samostane u Subijaku prije dolaska na Montecassino). U svakom je slučaju Benedikt znao iz toga prenatrpanog i opširnog teksta sakupiti ono što je snažno i ozbiljno, a zatim, u okviru svoje potpune duhovne nauke, to učiniti plodnim i stoljećima predati Pravilo kao sjeme svetosti.

Svetosti, i to ne samo one za monahe već i za sve kršćane. Osim nekih točaka, koje se odnose na kreposti svojstvene monasima, cjelokupna je Benediktova duhovna nauka toliko sveobuhvatna i tako jednostavno prianja uz Evanđelje da može postati svojinom svakog vjernika. Stoga je Bossuet mogao Pravilo nazvati »divnim sažetkom Evanđelja«. Benedikt u svojoj uvriježenoj poniznosti za nj kaže da je »sastavljeno za početnike« (Pravilo 73, 1). No dirljivo je misliti koliko je taj »sastavak za početnike« odgojio velikana u svetosti. I ne samo pojedinaca, nego kroz četrnaest stoljeća, i nebrojena pokoljenja u samostanima i u svijetu.

Uz asketske propise Kodeks našeg patrijarhe sadrži odredbe za organizaciju čitavog samostanskog života: božanskog oficija, disciplinskih sankcija, raznih službi, upravljanja imovinom, dnevnog rada i reda, prinove, izbora opata i priora itd. Bitne su crte te građevine označene tako sigurnom rukom i iznenađujućim savr-

šenstvom, da Pravilo predstavlja konačan okvir i za sve kasnije oblike zajedničkog redovničkog života.

Očigledna je kod Benedikta nakana da piše i razgovijetno. Stoga Grgur Veliki s pravom zapaža da mu se Pravilo ističe koliko umjerenošću sadržaja toliko i jasnoćom izričaja. Ta se odnosi, možda u prvom redu, i na ritam koji se sad opaža u Pravilu i koji pokazuje da je Benedikt bio literarno obrazovan. I njegov latinski jezik, iako sadrži pučkih oblika i konstrukcija, svjedoči o svečevoj kulturi koja je daleko od književne nezgrapnosti kakvu su mu pripisivali neki znanstvenici.

Original su Pravila kasinski monasi čuvali s velikom ljubavlju i poštovanjem, a onda su ga sa svetim pijetetom odnijeli kad su pobjegli u Rim pred longobardskom pljačkom svog samostana oko god. 577. U 8. stoljeću su se za pape Zaharije vratili na Montecassino i ponovno su Pravilo kao dragocjeno blago, nakon saracenskog pustošenja god. 883, uzeli sa sobom kad su se sklonuli u Teano, gdje je nažalost nestalo u iznenadnom požaru. No veoma velik broj njegovih prijepisa, posebno onih najstarijih, pružaju nam mogućnost da sa sigurnošću možemo upoznati izvorni tekst Pravila.

Zadatak, što ga Benedikt pripisuje opatovoj riječi, koja u zajednici treba biti »kvasav Božje pravednosti« (Pravilo 2, 5), Bog je htio da taj isti zadatak ima i riječ našeg zakonoše unutar velike obitelji naroda. Nijedna druga knjiga, poslije onih koje su inspirirane, nije kao ona donijela toliko i tako sretnih plodova u svijetu duša i na polju civilnog napretka. S pravom sv. Grgur, u vezi s Benediktovim čudesima, spominje da je njegovo Pravilo najveće svečevo čudo.

V. ČUDESA SE NASTAVLJAJU

Duh proroštva

Čudesa i druge karizmatičke pojave pratile su svečevo djelovanje također i na Montecassinu. Već smo ga vidjeli u borbi sa sotonom. Bog je htio svojim vlastitim auktoritetom potvrditi vjerodostojnost svoga divnog sluge kod njegovih tadanjih učenika i za budućnost.

Grgur Veliki ističe njegov poseban proročki duh.

Neki su svečevi monasi išli propovijedati i bili su primorani ostati dulje od predviđenog vremena. Jedna ih pobožna žena nagovori da u njenoj kući nešto pojedu, a Pravilo to nije dozvoljavalo. Kad se vratiše i prema samostanskom običaju zatražiše od opata blagoslov, nisu očekivali da će ih on zapitati: »Gdje ste blagovali?«. »Nigdje«, odgovoriše nevaljalci. A Benedikt: »Zašto tako lažete?«. Onda im točno navede kuću u koju su ušli, koja su jela jeli i koliko čaša popili.

Drugi je neki učenik bio poslan u obližnje selo, što ga je svetac bio obratio na pravu vjeru, da ondje održi duhovni nagovor izvjesnim koludricama. Od njih se dao nagovoriti da na dar primi nekoliko rubaca. Na povratku ga opat ukori: »Kako je nepravda ušla u tvoja njedra?«. On se začudi jer se više nije sjećao

što je bio učinio. No Benedikt ga podsjeti: »Misliš li da nisam bio prisutan kad si rupce stavio u svoja njedra?«.

Monasi bi se za takve stvari pokajali, zatražili i dobili oproštenje, ali bi se uvijek iznova sjetili da tom čovjeku, s neba tako rasvijetljenom ne mogu lako sakriti svoje nedostatke. A kako monasi tako ni drugi ljudi.

Neki je dobar vjernik običavao svake godine posteći doći na Montecassino posjetiti Benedikta i istodobno svo brata monaha, po imenu Valentinijana. Dogodi se da mu se jednom na tom putu priključi neki drugi putnik koji je sa sobom nosio hrane, i taj ga je dva puta pozvao da se okrijepi. Pobožan je hodočasnik odbio izjavivši da se običava natašte predstaviti Benediktu. No nakon nekog vremena, eto livade sa svježom vodom, a bilo je već i kasno i osjećala se umornost... Zbilo se da onaj nije uspio odoljeti na treći poziv svog suputnika. Jeo je i navečer stigao u samostan. Netom se našao pred Benediktom taj ga je blago opomenuo: »Kako si se, brate, dva puta odupro zlom duhu, a treći se put dao nagovoriti?«.

Značajniji je slučaj nekog Eksilarata. Njega je gospodar poslao da svecu ponese dvije bačvice vina. Putem jednu sakrije i izruči samo drugu. Božji mu čovjek zahvali, ali ga na rastanku upozori: »Pazi, sinko moj, da ne piješ iz one sakrivene bačvice! Oprezno je nagni i vidjet ćeš što je u njoj.« Eksilarat ode postiđen. Kad je huncut došao do bačvice i okrene je, opazi kako iz nje izlazi zmija.

Kada se ima posla sa svecima takve nepodopštine teško uspijevaju. Iskusio je to Totila na način koji je još više odjeknuo.

Kralj Totila

Osebujan se je susret s tim gotskim kraljem zbio uz sasma druge okolnosti i s mnogo širim značenjem. Jeseni god. 542, dok je ratovao s Bizantom, sišao je u Kampaniju da napadne Napulj koji mu se i predao u proljeću 543.

Prolazeći Kasinom kralj je naivnom i ponešto surovom znatiželjom barbara htio izvršiti pokus da li Benedikt zaista posjeduje proročki duh, kako je o njemu kolao glas. Zaustavio se nedaleko brda i svome je štitonoši Riggu dao svoju kraljevsku opremu, vojničku četu i pratnju od tri svoja plemića. Kralj je htio da se Riggo kasinskom opatu predstavi kao da je on sam. No kad je Riggo došao do samostana, svetac mu još izdaleka poviče: »Skini, sinko, što nosiš; nije to tvoje!«. Riggo se sa svima prestraši, jer su se pobojali Božje osvete što su se poigrali s Božjim slugom. Svi padoše na zemlju. Kad su se opet podigli, nisu se usudili ni pristupiti bliže Benediktu, nego su žurno sišli s brda da izvjeste kralja kako su bili otkriveni.

Tada se Totila osobno uputi opatu. Ugledavši ga izdaleka baci se ničice u strahu da mu se približi. Benedikt je sjedio i više ga puta pozvao da se digne, a na kraju se sam uputi da ga uspravi. No svečeve su riječi bile svečane i proročki stroge: »Mnogo zla činiš; mnoge si nepravde počinio. Ostavi se već jednom nepravednog postupanja! Ući ćeš u Rim, proći ćeš preko mora, deset ćeš godina vladati, desete umrijeti.«

Totila ostane osupnut. Oštra mu se strogost toga golorukog Rimljanina pričini još neodoljivijom zbog božanskog tona kojim su te sažete riječi bile izgovo-

rene. U Totili su već nadolazili novi narodi da pokucaju na vrata civilizacije. Prilaze Benediktu koji ih prima. Njegova će plodna riječ unijeti te mlade i nove snage u krilo rimske uljudbe koja je postala kršćanskom. Bit će to najsjajniji dragulj u njegovoj slavi.

Preporučivši mu se u molitve barbarski je kralj otišao. S takvom sigurnošću izrečeno proroštvo govorilo mu je o pobjedama, ali i o smrti. Srce mu je bilo potreseno i to je stanje potrajalo. Sv. Grgur pripominje da je od tada bio manje okrutan, a međutim se na Totili sve ispunilo prema svečevom proroštvu.

Tjeskobe Rima

Zbio se i Totilin ulazak u Rimu. Benediktu je grad, iz kojega je vrlo mlad utekao, uvijek ležao na srcu. Smatrao ga je svojom domovinom, kao što i jest u Kristu domovina svih otkupljenih. Za Rim su se Goti i Bizantinci borili dugo vremena. Nakon dugog opsjedanja Totila je u nj ušao u prosincu god. 546. No slijedećih je godina grad bio naizmjence u rukama sada jedne sada druge ratujuće stranke.

Od tih žalosnih neprilika, kojima valja dodati odsutnost i nestalno ponašanje pape Vigilija, trpjeli su ponajviše njegovi stanovnici, kao i ostali katolici, osobito u Italiji, zabrinuti i u strahu za sudbinu vječnoga grada.

Takvo je mučno duhovno stanje našlo izraza i u razgovoru što ga je Benedikt imao sa sv. Sabinom, kapuanskim biskupom. Časni je starac još u poodmakloj dobi dolazio iz svoga dosta dalekog sjedišta u Pulji posjetiti svoga prisnog prijatelja, opata na Mon-

tecassinu. Razgovarali su o božanskim stvarima i crkvenim prilikama. Sabin je zastupao Papu na carigradskom koncilu god. 536, a skoro je sigurno pratio i papu Ivana I. na nesretnom putovanju što ga je tome nametnuo Teodorik god. 525. I sveti je biskup bio posebno vezan uz Rim. Gorko za nj zabrinut došao je svetom prijatelju da dadne oduška svom srcu. Bilo je to dok je Totila opsjedao Rim, ili kad su stigle prve vijesti da ga je zauzeo.

Benedikt je i ovog puta uzvratio sa zadivljujućom sigurnošću: »Rim neće porušiti Totila, nego će se sam od sebe raspasti mučen olujama, uraganima i potresima.« Svetac je već davno poznavao raspuštenost Rima i za nj predviđao kazne kojih se trebalo bojati. Sada mu je Božje rasvjetljenje pokazalo i sredstva kojima će se to zbiti. I tu sv. Grgur pripominje žalosno ispunjenje svečeva proroštva.

Žalosna napovijed

Vrlo žalosno je bilo i za samog patrijarhu jedno drugo rasvjetljenje što mu ga je udijelio Božji duh. Neki plemić po imenu Teoprob, kojega je svetac bio obratio, družio se s njim u velikom povjerenju. Jednog ga dana taj nađe u ćeliji kako gorko plače. Počekao je neko vrijeme šuteći i sa suzdržljivim poštovanjem. No opazio je da onaj plač, različit od onoga kojim je svetac inače znao moliti, potječe od neke posebne tjeskobe. Teoprob se onda usudi zapitati ga za uzrok, na što mu Benedikt odgovori: »Evo, vas će ovaj samostan što sam ga podigao i sve što sam pripravio svojoj braći, po sudu će Božjem biti prepušteno nevjernicima. Jedva sam uspio postići da se spase životi.«

Tako je patrijarha predvidio prvo razorenje svoga Montecassina što su ga oko god. 577. izvršili Longobardi pod Zotonom. Navalili na nj po noći, po njemu harali, ali nisu naškodili monasima koji su se spasili bijegom.

Benediktov se plač ponavljao stoljećima kad su njegov dragi dom u drugim prigodama pustošili nesavjesni ljudi ili protivne prirodne sile. Tako god. 883. Saraceni, god. 1349. potres, a da se i ne govori o drugim pustošenjima, god. 1944. anglo-amerikanska vojska. Ona je srazila sa zemljom to mirno prebivalište što ga je svetac gore podigao za sveta djela i kulturni napredak svijeta. Neistraživi su putevi kojima je patrijarhov dom Bog htio tako znakovito pridružiti otajstvu svoje muke i smrti, da se i na njemu pokažu njegova moć koja uvijek iznova donosi novi život.

Pronicanje srca

Božjim rasvjetljenjem, a već smo vidjeli kako je bilo obilno, Benedikt je prodirao u duh i srce drugih. On se tim darom služio da svoje učenike odgaja u kreposti.

Tako je jedne večeri, dok je blagovao, spoznao da mladi monah, koji mu je prema običaju vremena za stolom držao svjetiljku, razmišlja kako je on sin visokog činovnika te u sebi tiho govori: »Tko je ovaj pred kojim ja dok jede držim svjetiljku kao kakav rob? Tko sam ja, a eto moram njemu služiti.« Iznenada će mu opat strogo: »Učini, sinko, znak križa nad svojim srcem! Što to unutra mliješ? Kažem ti, prekriži svoje srce!«. Zatim naredi da svetiljku prepusti drugome i da sjedne.

Mladog su monaha braća pitala što znače one tajanstvene riječi, a on im prizna svoje ohole misli. Na taj su se način svi sve više uvjerili kako ništa ne može izbjeći oku koje je rasvjetljeno s neba.

Providnost je tu!

Nebo je neprestano pratilo patrijarhu darom čudesa. Osobito kad su po srijedi bili vjera i ljubav kojima je htio što dublje odgojiti svoje monahe, a i druge ljude.

Gotski je rat prouzrokovao da je posvuda zavladala nestašica i glad. Posebno je jedne godine trpjela Kampanija. Benedikt je uvijek bio spreman pomagati bijednima. Kad se jednog dana u samostanu našlo samo toliko brašna da ga je bilo dosta valjda za pet hljebova, monasi su bili snuždeni. No otac ih je znao blago opomenuti i utješiti: »Zašto se smućujete? Ako danas manjka kruha, sutra ćemo ga imati izobila.« Slijedećeg se jutra pred vratima samostana našlo dvjesta mjera brašna u vrećama. Nikada se nije doznalo tko ih je donio. Bila je to Božja providnost i monasi su joj s priznanjem zahvaljivali.

Providnost se pokazala i u jednom drugom slučaju. Darežljivost, kojom je Benedikt onih oskudnih godina pomagao potrebne, bila je u samostanu smanjila i svu zalihu ulja. U smočnici se nalazio još samo ostatak. Kad eto ti nekog Agapita, podđakona, i moli malo ulja. Božji se čovjek nije ustručavao odrediti da mu dadu ono što imaju. No celerar (opskrbnik) nije izvršio njegovu naredbu želeći barem ono malo sačuvati za zajednicu. Kada je to doznao Benedikt, sa svetim gnjevom

naredi da se ta staklena posuda s uljem neposluha baci kroz prozor. Posuda je pala na strmo kamenje, ali se nije razbila iako je bila od stakla. Nije iz nje istekla ni jedna kaplja i tako su mogli zadovoljiti Agapita.

Nakon što je svetac ukorio celerara zbog njegove neposlušnosti i škrtosti sve je pozvao da mu se pridruže u molitvi. Što se dogodi? Tu blizu je stajala velika posuda, prazna i pokrivena. Najedanput je ugledaju tako punu ulja da je ulje podiglo pokrovac i stalo teći na zemlju. Tada je otac prestao moliti, a i ulje prestalo teći. Bog ne uskraćuje pomoć onome tko svoje ufanje stavi u njega. Toliko manje onome koji je zbog njega sve ostavio.

Benedikta možemo smatrati jednim od najzračajnijih svetaca Providnosti. Tako je nekom drugom bijedniku trebalo dvanaest dukata zbog kojih ga je mučio njegov vjerovnik. Pomisli da pokuca na srce patrijarhe, ali taj ih nije imao pa ga utješi lijepim riječima i pozove da se vrati za dva dana. Zatim se po običaju dadne na molitvu koja je dozivala čudesa. Kada se dužnik vratio, na samostanskom se kovčegu nađe trinaest dukata. Svetac mu reče: »Dvanaest je za tvoga vjerovnika, a trinaesti za tvoje potrebe.«

Druga čudesa ljubavi

Na još je očitiji način bio oslobođen jedan bijednik kojega je progonio neki nasilnik. Zvao se Zalla i bio je jedan od najokrutnijih zlikovaca koji su haračili za vrijeme kralja Totile. Strašno je mrzio klerike i monahe, a jednom stane mučiti nekog seljaka s namje-

rom da od njega iznudi novaca. Jadnik ih nije imao i, ne znajući kako se izvući, uteče se lukavštini te rekne onome: »Svu sam svoju imovinu predao Benediktu.« Onaj okrutnik odgovori: »Dobro, onda me vodi k njemu!«. Sveže mu ruke ispred svoga konja da ga vodi u samostan. Opat je sjedio uz vrata zadubljen u čitanje. Surovi mu Got običajnom drskošću poviče: »Diži se i daj mi što ti je ovaj čovjek izručio!«. Dostojanstvom, svojstvenim svecu i Rimljaninu, Benedikt podigne oči i na njegov se pogled najedanput i same od sebe odriješe ruke onoga seljaka. Čudo je prestrašilo i surovog Zallu koji dršćući padne pred noge Božjem čovjeku. Benedikt nije ustao ni prekinuo svoje čitanje, već naredi da ga u samostanu okrijepe. Zatim ga mirno opomenu i nagovori da prestane svojom divljom okrutnošću i da više ne muči onog siromaha.

Benedikt je ljubav, potvrđivanu od Boga tako čestim čudesima, iskazivao u svakoj vrsti nesreće. Tako se neki mladić razboli od tzv. slonovske gube. Ispala mu kosa, a sva mu je koža bila puna bubuljica i čireva. Poslaše ga k svecu i on mu začas povrati zdravlje. Drugoga je bio otrovao opaki neprijatelj. Nije umro, ali je bio zapao u tako teško stanje da je sličio gubavcu. Donesoše ga Benediktu koji ga odmah ozdravi. Bilo je dosta da ga se dotakne i one su pjege nestale.

Kao Ilija i Elizej

Čudesna se patrijarhova moć protezala sve dotle da je i mrtvima vraćao život. Već smo vidjeli onoga mladog monaha zgnječena đavolskom zasjedom. Nije bilo ništa manje čudno što je izveo na dječaku nekog seljaka.

Jednom, naime, dođe u samostan neki seljak sav utučen od žalosti. Na rukama je nosio mrtvog sinčića. Doznavši da je svetac vani u polju, položi maloga na vrata i potrči tražiti Benedikta. Naiđe na nj, kad se vraćao s braćom s posla, i svom snagom što mu je davalo očinsko srce stane vikati: »Vrati mi sina!«. Opat odgovori: »Kako, zar sam ti ga ja uzeo?«. No onaj će: »Moj je mali umro, dođi i oživi ga!«.

Na taj glas, za koji se činilo da zapovijeda, ponizan se Benedikt rastuži i reče: »Uklonite se, braćo! To je posao svetih apostola i prelazi moje snage.« No seljak nije mario za te razloge. Njegova očinska bol i povjerenje u sveca slijedili su drukčiju logiku, toliko da se stao zaklinjati kako neće otići prije nego mu sina oživi. Benedikt ganuta srca dođe do samostanskih vratiju, klekne i poput proroka Ilije i Elizeja ispruži se nad mrtvo dječakovo tijelo. Zatim ustane, pruži ruke prema nebu i reče: »Gospodine, ne gledaj moje grijehe nego vjeru ovog čovjeka i vrati dušu u ovo tjelešce!«. To se odmah počelo tresti i, na uzbuđeno čuđenje prisutnih, srce mu stane jako udarati. Dječak je opet bio živ. Benedikt ga uze za ručicu i preda sretnom ocu.

Opravdana strogost

Ako navedena čudesa potvrđuju ljubav našega sveca, ne manjka ni onih koja otkrivaju koliko je uspješnosti Bog davao njegovim riječima kojima je upravljao duše. Po neki put su te riječi bile i zasluženo stroge te je za njima slijedila strašna potvrda s neba.

Tako se dogodilo dvjema redovnicama koje su bile ohole i jezičave. Riječima su i na druge načine mučile

nekog dobrog čovjeka koji im je obavljao vanjske poslove. Onaj je sirotan dugo trpio i na koncu otišao se potužiti Benediktu. Svetac im odmah odlučno poruči: »Obuzdajte svoj jezik, jer ako se ne popravite, izopćit ću vas.«

Bila je to samo prijetnja, a ipak je imala učinak presude. Dvije redovnice nisu marile za opomenu. Malo kasnije su obje umrle i bile pokopane u crkvi. No kad je kod Mise đakon pozivao da svi izopćeni izađu vani, stara je dojilja tih dviju vidjela kako izlaze iz groba pa i iz crkve. Stvar se ponovila više puta dok se starica nije sjetila Benediktove prijetnje. Zatekla se njemu, a on joj pruži hljeb, kako su ga upotrebljavali za Euharistiju, i naredi da se ta Gospodnja žrtva prinese za njihove duše. Od tog dana nije više bilo vidjeti da one dvije pokojnice izlaze iz crkve.

Zbog takve vlasti izopćivanja, kao i one da smije propovijedati riječ Božju, poneki pisac razložno drži da je Benedikt bio urešen i svećeničkim redom.

Sigurno je da je on svoju zaista izvanrednu moć vršio i nad mrtvima, pa tako i nad jednim svojim mladim monahom. Bez opatove dozvole otišao je svojim roditeljima i istog dana umro. Pokopali su ga, ali sutradan mu tijelo nađoše izvan groba. Ponovno ga polože u grob, no i slijedećega ga dana nađoše vani. Počeše se domišljati razlogu i pohitiše Benediktu moleći ga da iskaže svoju dobrotu pokojnome. Svetac im uistinu uruči posvećen kruh i naredi da Gospodnje tijelo polože na prsa mladog monaha. Tako je izvršeno pomirenje i od tada je ono mrtvo tijelo moglo mirno počivati u zemlji.

Strašan je učinak svoga neposluha Benediktu iskusio na sebi neki drugi monah živ. Tvrdoglavo je htio

izaći iz samostana. Otac ga je dugo opominjao da ne čini tog koraka koji će mu naškoditi duši. No onaj ostane tvrd, dok se svetac ne naljuti i otpusti ga. Netom se bjegunac našao izvan samostana, na putu ugleda strašnog zmaja kako mu razvaljenih žvala prijeti da ga proždre. Jadnik stane vikati: »U pomoć, brzo! Eto zmaja koji će me progutati!«. Braća su dotrčala, ali nisu vidjela paklenog zmaja. Bio ga je ugledao samo nevjeran monah, koji ga je najprije poslušao, a onda se stekavši pamet vratio u samostan s odlukom da više ne izađe.

Samostan ustanovljen u Teračini

Glas se o Benediktu, međutim, s Montecassina širio po svoj okolici. Vjerojatno su još za njegova života svečevi učenici podigli samostan sv. Pankracija kod Laterana u Rimu. Sigurno je pak bio ustanovljen onaj u Teračini. No ni tu nije uzmanjkalo nešto čudesna.

Kad je neki gospodin onoga grada zamolio Benedikta da na njegovu zemljištu sagradi samostan, svetac je pristao i poslao nekoliko svojih monaha. Uz to im je obećao da će određenog dana sam doći i pokazati im plan kako da ga podignu. Učenici su sinovskom željom očekivali označeni dan i u predvečerje su sve uredili da dostojno prime oca i s njim možda još druge. Te su noći teracinski opat i prior u snu vidjeli Benedikta kako im pokazuje plan zgrade, ali tome nisu pridavali mnogo pažnje.

Na ustanovljeni dan patrijarha nije došao i teračinski se monasi rastužiše, toliko da su poglavari, nakon što su uzalud čekali, pošli svecu da mu se potuže. On im odvrati: »Kako? Nisam li došao prema svom

obećanju? Nisam li vam se ukazao u snu i naznačio kako da podignete samostan? Idite i sagradite ga prema mojim uputama.«

Na taj je način nastao teračinski samostan, koji se kasnije zvao Sv. Stjepana. U njemu su između ostalih učenika, što ih je onamo bio poslao Benedikt, bila i dva plemenita i učena rođena brata, Grgur i Specioz, koji su sv. Grguru pripovijedali tu čudnu dogodovštinu. Kasnije je Specioz otišao u Kapuu, a Grgur je jednog dana po Božjem rasvjetljenju saznao da mu je brat tog časa umro. Kad je to s radošću saopćio drugima, požuri u Kapuu s očitom željom da prisustvuje barem njegovu pogrebu. No nađe da je Specioz već pokopan, ali i ustanovi da je bratova smrt nastupila upravo u trenutku kad je to njemu otkrila nebeska poruka.

VI. PREMA ZALAZU

Divno viđenje

Još bismo željeli imati mnoge povijesne i opširnije vijesti o tako slavnom čovjeku kakav je bio Benedikt i o njegovoj sveopćoj misiji. Anegdote koje nam je donio sv. Grgur, kako je već rečeno, većinom se ograničuju na čudesne događaje kojima on želi izgrađivati čitaoce. No ti nam ne pružaju sigurno poznavanje svečevih odnosa s ondašnjim crkvenim i političkim vlastima, njegove veze s ličnostima one dobi, a ni nutarnji ni vanjski razvoj kasinske ustanove.

Sigurno je naš patrijarha, upravljajući i učeći svoje učenike, sam neprestano napredovao na putu izvanredne svetosti. Njegov je molitveni duh dostigao najviše vrhove kontemplacije.

Kad poučava svoje monahe u molitvi — koju da valja obavljati u strahu i poštovanju zajedno s anđelima, u čistoći srca i skrušenosti sa suzama — to sve iskustveno odrazuje način kako ju je on sam doživljavao.

U jednom blagoslovljenom času, kad mu je duh bio kao posve uznesen na nebo, Bog je Benediktu udijelio sasma posebno viđenje. U gluho doba noći, dok

su braća počivala, on je uz prozor razmatrao o božanskim stvarima. Najednom je jaka svjetlost raspršila svaku tamu pred njegovim očima i zasjala tako silno da je nadilazila i samo danje svjetlo. Zatim nadođe još nešto čudnije: u jednoj mu se sunčanoj zraci ukazao kao skupljen čitav svijet. Učeni su bogoslovi raspravljali o naravi tog izvanrednog božanskog rasvjetljenja, te su se čak pitali da li je svetac u tom času promatrao samo Božje lice. No sigurno je, kako pripominje sv. Grgur, da Benediktova duša, navikla po posebnoj milosti mističnog sjedinjenja gledati svoga Stvoritelja, toliko se tada raširila da je mogla obuhvatiti čitav svijet i gledati divote svevišnjeg Bića koje ga je stvorilo.

German iz Kapue

Dok je svetac napeto promatrao neočekivano viđenje, u istom je »divnom žarištu« svjetla ugledao dušu kapuanskog biskupa Germana kako je u ognjenoj kugli anđeli nose put neba. Osim s blizine biskupskog sjedišta German je mogao biti Benediktu poznat i po svojoj svetosti. Znamenit je on bio životom i naukom, osobito od kada je god. 519, kako je već bilo spomenuto, kao papin legat sretno dokrajčio spor između Rima i Bizanta, nastao Akacijevom shizmom.

Dva su se sveca dobro razumjela i valjda je German, poput Sabina iz Kanuze, svako malo dolazio na duhovni razgovor s montekasinskim opatom. Sigurno je to učinio drugi njegov prijatelj, đakon Servand, opat u Alatrima, koji je posjećivao Benediktov samostan kako bi uživao u dragim svetim razgovorima. Na Montecassinu se nalazio upravo onda kad je ono izvan-

redno viđenje ispunjalo patrijarhu ushićenim veseljem. U želji da tu ima druga i svjedoka svetac je odmah više puta zazvao Servanda koji je spavao u donjoj sobi. Kad je taj konačno došao, mogao je opaziti samo svjetlucanje one svjetlosti.

Što se tiče Germana, Benedikt je poslao u Kapuu nekoga koji je ustanovio da je taj biskup zaista umro u samom času onoga čudesnog viđenja.

Skolastika

Naišli smo na slatka prijateljevanja svetaca. Još nam se ima ukazati i sav čar svete ljubavi između brata i sestre. Kao više puta u Božjoj zamisli i u crkvenoj povijesti, tako se uz strog i svečan Benediktov lik pojavljuje nježna Skolastika, sva okružena miomirisom djevičanske nedužnosti.

Pobožna je sestra bila od djetinstva posvećena Bogu i možda je već s Benediktom došla u kasinski kraj. Zadovoljava se da molitvom i vježbama duhovnog života prati djelovanje svoga velikog brata. Svake je godine išla na neko mjesto uz podnožje brda, kamo je i on s nekoliko monaha silazio, da se razgovaraju o nebeskim stvarima.

Jednom, nakon što su čitav dan zajedno proveli u svetim razgovorima, uzeše malo hrane. Dok su još blagovali, nastala je i večer. Tada je Skolastika stala moliti brata da s njom ostane i da čitavu noć razgovaraju o radostima nebeskog života. Predviđala je da im je to posljednji susret. Benedikt je odbi riječima: »Što to govoriš, sestro? Ne mogu ostati izvan samostana.« Skolastika se onda obrati Bogu i položivši gla-

vu na stol stane plačući moliti. Iznenada se nebo, koje je dotada bilo posve vedro, smrači i napokon eto munja i gromova s jakom kišom koja nije dopuštala ni nogu staviti preko praga. Djevica podigne sa stola suzne oči, dok je Benedikt, koji se morao pokoriti odluci s neba, blago ukori: »Sestro moja, oprostio ti svemogući Bog! Što si ovo učinila?«. Sestra će mu svojom dražesnom jednostavnošću: »Molila sam tebe i nisi me htio slušati. Molila sam moga Gospodina i on me je uslišio. Sada dakle — doda uz smješak ljubeznom ironijom — ako možeš, izađi; slobodno me ostavi i samo se vrati u svoj samostan!«. Morao se nasmiješiti i Benedikt, te osta cijelu noć da se sa svetom sestrom bavi s Bogom i nebom. Te su dvije duše već živjele i hranile se samo tom hranom. Kao da su osjećale kako su im nebeska vrata blizu.

Slijedećeg se jutra vratiše svatko u svoj samostan. No nakon tri dana patrijarha se iz svoje ćelije zagleda put svemira i radosno se začudi kad ugleda sestrinu dušu, izašlu iz tijela, kako uzlazi u raj u prilici golubice. Uzbuđen tolikom slavom odmah zahvali Bogu i obavijesti subraću o toj zavidnoj smrti. Zatim ih je poslao da donesu njezino djevičansko tijelo i da ga pokopaju u isti grob što ga je bio pripravio za sebe. Na taj način, završava sv. Grgur, kao što su dvije duše bile ujedinjene u Bogu ni u grobu nisu bila odijeljena njihova tjelesa.

Blaženi prijelaz

Skolastika svojim prijelazom u nebeske radosti nije mnogo pretekla svoga brata. I opat je sada već bio zreo za nebo. Po Božjem je objavljenju u godini

svoje smrti navijestio da će mu skoro doći kraj. I to ne samo potajno svojim učenicima uza se već i nekima daleko, i još im navede znak po kojemu će raspoznati njegov prijelaz.

Šest dana prije svoje smrti naredi da mu otvore grob. Odmah zatim ga napala jaka ognjica koja se ukratko tako razvila da ga je dovela na sam rub smrti. Kad je došao šesti dan, Božji čovjek, već stalan da će brzo otići, dade se od učenika prenijeti u bogomolju sv. Martina gdje je toliko godina slavio Gospodina. Tu se nalazilo središte njegova života na zemlji i odatle je želio poletjeti u onaj nebeski. Isto tu se za taj teliki put okrijepio Gospodnjim tijelom i krvlju. Zatim, dok su mu oslabljeli udovi bili podržavani rukama sinova i njegovom silnom voljom, uspravna tijela i rukama uzdignutim k nebu, uz žarke uzdahe molitve i čežnje za nebeskom domovinom ispusti posljednji dah. Bio je to zadnji i posljednji čin njegove vjere i ljubavi. Neusporediva mu je smrt dostojno zaključila čudesan život. S pravom se kršćanska pobožnost sjeća te smrti uvjerena da u Benediktu ima divan primjer i veliku pomoć za one koji umiru u vjeri.

Toga su istog dana jedan učenik na Montecassinu i drugi daleko imali jednako viđenje: iz Benediktove se ćelije prema istoku k nebu pružao put ukrašen dragocjenim sagovima i osvjetljen nebrojenim svjetiljkama. Uza nj je stajao sjajan anđeo i s visine pitao ona dva učenika što misle čiji je to put. Kad su odgovorili da ne znaju, on im sam navijesti: »Ovo je put po kojemu je Božji miljenik Benedikt uzašao na nebo.« Na taj se način ispunila svečeva napovijed.

Bilo je to 21. ožujka god. 547, ili malo kasnije.

Grob

Prema izričitoj Benediktovoj želji njegovo je tijelo bilo pokopano u bogomolji sv. Ivana, na vrhu brda gdje se nekad nalazio Apolonov žrtvenik. Tu, uz nevine ostatke drage mu sestre Skolastike, počivaju njegove kosti, uvijek štovane od cijelog kršćanskog svijeta. Ljubav je njegovih sinova ondje kroz stoljeća podigla, jednu za drugom, krasne bazilike i oltare. Također i, nakon što je bio nedavno po četvrti put porušen, podignut je i obnovljen u starom sjaju novi hram koji čuva to sveto tijelo.

Tu su radovi u god. 1950. omogućili novo kanonsko ovjerovljenje relikvija glasovitih svetaca, brata i sestre. Znanstveno ispitivanje čuvenih profesora medicine nije samo potvrdilo vjekovnu kasinsku tradiciju gdje se nalaze njihove kosti i odbacilo druga pričanja, nego je uspjelo i odijeliti skoro sve kosti jednoga i drugoga te ih rasporediti anatomskim redom. Zatim su bile položene u dvije različite srebrne škrinjice koje su smještene u novu umjetnički izrađenu urnu. Ona je 1. prosinca 1955. nanovo bila svečano položena u tradicionalni grob pod velikim oltarom kasinske bazilike.

Vijenac od petnaest svjetiljki neprestano gori oko bogato ukrašena groba. Nad njim slika Josipa Cesari-a, koja predstavlja dva sveca kako počivaju mirno položeni, i lijep natpis opata Anđela Della Noce podsjećaju na brata i sestru. Uvijek su živjeli sjedinjeni u duhu i tako su sada zajedno u grobu, gdje njihovi smrtni ostaci čekaju uskrsnuće i vječni život.

Ugled je toga groba naveo papu Pavla VI. da osobno, poput nekih svojih predšasnika, dođe posvetiti oltar nad grobom, kao i baziliku koja ga okružuje svojom svečanošću i slavom.

VII. SVEĆEVA PORUKA

Moralni lik

Ništa ne znamo kako je sv. Benedikt izgledao. Samo je najnovije znanstveno ispitivanje utvrdilo da je bio visok 172 cm. Njegove kosti svjedoče da je i kao starac, općenito uzevši, bio »snažne konstitucije«.

O njegovom nam moralnom liku govore životopis sv. Grgura i Pravilo samoga patrijarhe, o kojemu isti Papa kaže da Benedikt nije mogao drukčije govoriti nego što je živio.

Benedikt nam pred očima blista kao granitni lik istinskog i potpunog Božjeg čovjeka. Riječima svog sugovornika Petra sv. Grgur napominje da je Benedikt bio »pun duha svih pravednika«. Sličan je Abrahamu, ocu vjernika, vjerom kojom su prožeti njegovo djelovanje i njegov nauk; poput Mojsija okružen je veličanstvom zakonoše novog izabranog naroda; kao Ilija i Elizej bio je opremljen izvanrednim darom proricanja; milinom i blagošću sličio je Josipu i Davidu u opraštanju onima koji su mu nanijeli kakvo zlo i pomažući u svakoj nevolji i boli.

No te Petrove usporedbe posve ne zadovoljavaju sv. Grgura. Stoga kaže da je imao duh jednoga samoga,

Krista. U Kristu je životvorno središte svih Benediktovih kreposti, svih njegovih čina i nauka. Posve je prožet svojim Bogom i Kristom. Kad u Pravilu opisuje kakav bi morao biti njegov monah, onda zapravo sam prikazuje svoj vlastiti lik: zahvaćen Božjim veličanstvom njemu se klanja u zajedničkoj i zasebnoj molitvi, radosno vrši njegovu volju u poniznosti i poslušnosti. Svojstva koja ga čine slična starozavjetnim pravednicima u njemu su združena i uzdignuta u glavnu krepost koja označuje Novi zavjet: ljubav.

Ljubav mu prema Bogu daje krila kojima je pobjegao iz svijeta i učinila ga učiteljem i ocem tolikih koji ljube Boga. Ljubav prema subraći pokazuje u raznovrsnim prigodama, a u svojem je Pravilu nalaže naročito opatu i to tako nježnim tonom koji kao da potječe iz majčinskog srca. Ljubavlju prema svakom bližnjemu pruža pomoć kolikogod može, katkada čak i zazivajući Božju pomoć da učini čudo. Iste je vrsti i zahtjev da se u njegovim samostanima rado primaju gosti i da se svakome pruža čast i pomoć.

Ta se nadnaravna ljubav, proizašla iz duboke vjere, u njemu pravilno sjedinjuje s divnom, njemu svojstvenom, umjerenošću koju smo istakli sprijeda. Taj profinjeni osjećaj ravnovjesja kojim on, iako sve gleda i mjeri Božjim očima, ima uvijek u vidu čitavu stvarnost sa svim njezinim mogućnostima i manjkavostima i tjeskobama. Za sebe i za druge sve tako raspoređuje da sve organski usredotočuje u ono bitno: traženje i pridobivanje Boga.

Sve skupa uzevši, u tom je »Božjem čovjeku«, kako ga neprestance naziva sv. Grgur, također i Rimljanin: svojom nagonskom usmjerenošću prema praktič-

nome, svojim širokim shvaćanjem ljudi i svih stvari, svojom strašću za red i svojim urođenim konstruktivnim smislom za društveni život. Najviše mu je na srcu da se poštuju Božja prava i zahtjevi, ali Benedikt priznaje i ono što opravdano traži ljudska narav. Kao što je vjerno privržen Pravilu tako se zna u pravom času i podići nad njegovo slovo da mu sačuva duh shvaćanjem ljudske duše i slatkoćom ljubavi. Nada sve mu je značajka: smisao za mjeru.

Takva svetost — bogata iznutra i urešena mističkim iskustvom, harmonično izlivena u veoma sretan okvir genija njegove rase — morala je svakako ižarivati i na vani: sjaj njegove moralne uzvišenosti nisu osjećali i divili joj se samo Totila i Zalla, već i njegovi sveti prijatelji Sabin, German i Servand koji su ga rado posjećivali željni da čuju njegovu riječ.

Imao je postati učitelj svetaca, odgojitelj tolikih naroda i otac nebrojenih pokoljenja Božjih odabranika. Stoga mu je Bog udijelio duhovnu veličinu gorostasa.

Štovanje

Benedikt je bio štovan već za života, a poslije se njegov kult uvelike raširio po svoj Evropi. Tome su pridonijeli oduševljeni životopis sv. Grgura i benediktinski samostani koji su na tisuće bili posijani po cijelom svijetu.

Posvuda su mu podizali crkve, kapele i oltare. Na taj su način monasi iskazivali svoju sinovsku pobožnost prema svom patrijarhi, a ujedno su prema njemu budili štovanje i kod vjernika. Kroz mnoga je stoljeća

Benedikt postao i ostao jednim od svetaca najmilijih pučkoj pobožnosti.

Slikari, kipari i minijaturisti natjecali su se da njemu na čast proizvedu brojna i divna djela. Najstarija njegova slika koja se čuva po svoj prilici jest ona što je u 8. stoljeću naslikana u podzemnoj bazilici rimskog Hermetovog groblja na Via Salaria. No nakon nje, kojoj su vjerojatno prethodile druge u nestalim hramovima i spomenicima, kojeg li bogatstva u prikazivanju našeg sveca sve do naših dana! Nebrojeni umjetnici, među njima i oni najveći, sjajno su proslavili našeg patrijarhu, bilo samoga bilo s drugim svecima, ili u zbivanjima njegova života. Dosta je spomenuti u samoj Italiji, uz tolike slike i freske, još i velike slikarske cikluse Spinella Aretinskog u San Miniatu u Firenci, Sodome i Signorelli-a u Monte Maggiore Oliveto, te Luke Giordana u bazilici i »Beuronske škole« u Toretti na Montecassinu, a oba su ta ciklusa propala u ratu.

U Benediktovu se proslavu obilato uključila i minijatura, mila i fina umjetnost koja je osobito razvijena u benediktinskim samostanima. Monasi su nastojali širiti slavu i opjevati svetost svog oca u koralnim priručnicima, kodeksima Pravila, liturgijskim i pobožnim knjigama, na lijepim pergamenama, punima zlata i boja. Njegov su veličanstven lik prikazivali na sve moguće načine.

Nastojanjem a i rukama istih monaha, kao i svetom odanošću njemu pobožnih vjernika nastali su mnogi kipovi, reljefi, intarzije na oltarima, crkvenim zidovima i vratima, u klaustrima, kapitulnim dvoranama, samostanskim bibliotekama, na gradskim trgovima i pročeljima palača.

Zaista je i među svecima malo ljudi doživjelo tako veliko, sveobuhvatno i trajno priznanje, izraženo divljenjem i ljubavlju.

Kroz stoljeća ga je liturgija u općem kalendaru slavila 21. ožujka, na dan njegovog prijelaza u nebo i ujedno početka proljeća. Odatle radosna pučka izreka: »San Benedetto, rondine sul tetto — sv. Benedikt, lastavica na krovu«. Nova liturgijska obnova, zbog opravdane prednosti korizmenog vremena, njegov je opći blagdan prenijela na 11. srpnja, kako se je i tog dana već prije slavio u benediktinskom redu, posebno u Evropi od kada je proglašen njenim zaštitnikom. Glas Kristove Zaručnice u njezinim oficijima i misama radosno i oduševljeno slavi dičnog Božjeg čovjeka, velikog promicatelja Božje slave, oca nebrojenog potomstva svetih, sjajno sunce životvorne nauke, Blagoslovljenoga među Gospodnjim odabranicima.

Još i danas sav katolički svijet iskazuje svoju ljubav i štovanje svetom patrijarhi, od Boga uistinu blagoslovljenom tako darežljivim povlasticama njegove milosti. Budući da je činio toliko čudesa iz ljubavi prema bližnjemu, mnogi ga zazivaju u pomoć, naročito oni koji se nalaze u tjeskobama srca, nevoljama oskudice i siromaštva. Duše, željne da se posve usmjere k Bogu u smirenosti slobode i veselja, s ljubeznim povjerenjem traže tog divnog učitelja na putu svog duhovnog uspinjanja. Njega, obdarena posebnim darom svete i blage smrti, kršćani mole kao očinskog zagovornika umirućih; mnogi vjernici svake večeri izgovaraju posebnu antifonu koja spominje njegov blaženi prijelaz u nebo i kojom oni žele osigurati njegovu pomoć u zadnjem času svog života. Benedikt, tako moćan protivnik sotone, zazivan je i kao junački branitelj u

svim napastima, a pogotovo u demonskim uznemiravanjima. Njegova se medalja već mnogo stoljeća pobožno upotrebljava protiv neprijateljskih nasrtaja, a Crkva ju je (posebno onu u obliku »jubilarne medalje«) obdarila velikim i dragocjenim oprostima.

Pobožnost sv. Benediktu svi kršćani iz cijelog svijeta sve više i više iskazuju hodočasteći na njegov grob. Iz svih krajeva dolaze u velikom broju da nad njegovim svetim kostima bolje mole i razmišljaju kako bi se s njim u vezi osjećali bliže Bogu.

Misija kroz stoljeća

Poslije apostola nijedan se svetac ne može dičiti tako dugotrajnim potomstvom sinova i kćeri, a ni tako opširnim i neprekidnim nastavljanjem tolikih blagodarnih pothvata.

Benedikt i poslije smrti blista čudesima, kao što je ono u subjaškoj spilji u korist jedne poludjele žene koja je iz nje izišla ozdravljena. Uz to čudo, što ga navodi Sv. Grgur, druga brojna svečeva čudesa spominje predaja Montecassina i ostalih samostana.

No najveličajnije se čudo sastoji u širenju njegova Pravila zajedno s odnosnim neusporedivim plodovima za ljudsku civilizaciju.

Malo nakon patrijarhove smrti papa sv. Grgur Veliki, prožet benediktinskim duhom, šalje 40 monaha da rade na obraćenju Engleske. Na taj je način započeto benediktinsko misionarsko djelovanje: Augustin je sa svojim drugovima evangelizirao onaj otok, Bonifacije i drugi Njemačku, Vilibrord Nizozemsku, Oskar Skan-

dinaviju, Vojtjeh Češku, Pirmin Ugarsku i Austriju, kasinski monasi Dalmaciju. Međutim je Benediktovo Pravilo odlučno prevladalo nad drugim Pravilima koja su se obdržavala u raznim krajevima, a i brzo se širilo po Italiji i kasnije u Španjolskoj. Skoro čitava je Evropa postala kršćanskom djelovanjem benediktinaca koji su je obogatili tisućama samostana.

Ta nam činjenica tumači zašto je Pio XII, prigodom 14. stoljetnice svečeve smrti, god. 1947, izdao krasnu encikliku »Fulgens radiatur — sjajan zrači«, a slijedećeg rujna, za velebnog slavlja u čast svecu, u rimskoj ga je bazilici Sv. Pavla auktoritativno nazvao »Ocem Evrope«. Patrijarhovoj je kruni dodan još krasniji biser, kad je papa Pavao VI. došao 24. listopada 1964. na Montecassino i ondje posvetio veličanstvenu baziliku koja je kao uskrsla nakon ratnog opustošenja. Pred dičnim skupom kardinala, vrlo mnogih biskupa s II. vatikanskog sabora, visokih predstavnika vlasti, svećenika, redovnika i vjernika Papa je, dobrostivo udovoljavajući brojnim i žarkim molbama, sv. Benedikta proglasio glavnim zaštitnikom cijele Evrope. Učinio je to na kraju svoga znamenitog govora kad je dao da se svečano pročita dotično njegovo pismo »Pacis nuntius — vjesnik mira«.

Sav se mučan posao srednjeg vijeka sastojao u čuvanju i predavanju stare civilizacije preobrazujući je i jačajući kršćanskim vidicima. U to je riječno korito trebalo unijeti mlade snage dotada barbarskog svijeta. Zadatak su taj izvršili poglavito sinovi sv. Benedikta. Najvećom uspješnošću primjera, privrženošću ručnom radu, vrijednošću svoje molitve, gajeći studij i lijepe umjetnosti i priznavajući dostojanstvo ljudske osobe i njezina života benediktinci su narode učili kako će

krčiti šume, oporavljati močvarna zemljišta, povećavati trgovačku razmjenu, ustanavljati škole, prepisivati i studirati klasične pisce, podizati velike bazilike s divnim kipovima, slikama i mozaicima te na najraznovrsnije načine pomagati putnike i bolesnike.

I nadasve — ljubav. Već su pod istim Benediktom sinovi rimskih patricija živjeli zajedno s barbarskim Gotima u potpunom zajedništvu i jednakosti prava i dužnosti. Tako se monaška obitelj svim narodima ukazivala kao tvrđava duha, idealan tip novog društva obnovljenog u Kristu, škola i vježbalište za međusobnu ljubav i poštovanje.

Iako su benediktinske opatije redovito tvorile samostalna središta — posijane, kako su bile, dobrim dijelom po cijeloj Evropi — iz svoga su jedinoga Pravila, iz toga zajedničkog fonda svojih navika crpli nadahnuće i jednodušan sistem odgoja i obrazovanja. Iz toga je pak postepeno proizašlo ono divno duhovno jedinstvo srednjeg vijeka koje je našlo svoj izraz: politički u svetom Rimskom carstvu Karla Velikog, vjerski u prvom križarskom ratu, doktrinalni u »Summi« Tome Akvinskog i pjesnički u »Božanskoj glumi« Danteovoj.

Kad su kasnije nastale druge ustanove redovničkog života, velika je benediktinska obitelj i dalje nastavila svojim plemenitim nastojanjem oko civilizacije. Još i dandanas deseci tisuća sinova i kćeri sv. Benedikta, posijani po svemu svijetu, obrađuju brazdu svog oca i svoje starije braće. U samostanima se posvećuju molitvom i radom, evangeliziraju nevjernike, odgajaju mladež za svete službe i za civilni život, upravljaju biskupijama i župama, bave se visokim naukama i

znanstvenim izdanjima. Posvuda su oni spremni radnici, odani Kristovoj Crkvi i istinskom ljudskom napretku.

Crkvi su dali ne manje od 23 papa, 5 svetih naučitelja (sv. Grgura, sv. Bedu Časnog, sv. Petra Damjanova, sv. Anzelma i sv. Bernarda), na tisuće kardinala i biskupa, nebrojenih sijača istine i kršćanske ljubavi a nadasve nepreglednu vojsku svetaca kojima je na stotine Crkva priznala i službeno štovanje. Svemu svijetu pružaju svoj krupan doprinos za napredovanje na putu civilizacije.

Još uvijek Benediktovo Pravilo odgaja ljude u svetosti. I to ne samo one koji žive u šutljivom samostanskom miru, nego i svećenike, kao i mnoge vjernike svakog staleža i spola. Kao »oblati« ostajući u svijetu moralno se povezuju s nekim benediktinskim samostanom da se u svojem nadnaravnom životu nadahnjuju naukom velikog oca, te da učestvuju u zaslugama i duhovnim vrednotama samostana s kojim su povezani.

Benedikt ima da reče svoju riječ i današnjem svijetu, a ta se sastoji u poštivanju Božjih prava i dužnosti da ga hvalimo, u traženju mira, u radosti i posvećenju rada, u društvenoj solidarnosti, u slušanju auktoriteta i u trajnoj bratskoj ljubavi.

DODATAK

Svjetovni oblati

Već nam sam život sv. Benedikta svjedoči da su pobožne osobe — kao biskup sv. Sabin i svjetovnjak, brat Valentinijanov, a možda i Teoprob — sve i ostajući u svijetu osjećale da ih privlači duh koji je oživljavao našeg patrijarhu i da su bili željni njegove voditeljske riječi. Slično je i kasnije u dugoj monaškoj povijesti bilo sve više muževa i žena, klerika i laika, plemića i pučana koji su željeli živjeti povezani s nekom benediktinskom opatijom. Oblici su tih veza bili vrlo raznovrsni s obzirom na pravne uvjete i najrazličitije okolnosti vremena i mjesta. Svrha im je svima bila da svoj kršćanski život usklade s duhom kasinskog zakonoše, da budu dionici u nadnaravnim zaslugama i molitvama dotične monaške obitelji te da se s tim duhovnim sjedinjenjem osjećaju jačima u vršenju svojih moralnih dužnosti posred poteškoća kojih je svijet pun.

Ime »Oblati«, koji se još i sada nazivaju, valjda ne dopire dalje od 11. stoljeća, ali njihova je ustanova bez sumnje dosta starija. Mnogo prije od kasnijih »trećoredaca« pokrenula je ta ustanova među vjerni-

cima velike valove kršćanskog života prema savršenstvu, koje bi im po mogućnosti bilo što sličnije onome monaha s kojima su se osjećali povezani u svetom bratstvu.

Za razliku od trećoredaca, koji su uključeni u neki red (franjevački, karmelski itd.) benediktinski su oblati pripojeni pojedinoj opatiji. To odgovara posebnoj naravi benediktinskog ustrojstva po kojem je svaki samostan, kako to zamišlja Pravilo, obitelj za sebe, s vlastitom fizionomijom i posebnom poviješću i tradicijom. Bez sumnje svaki oblat, kad želi sav svoj život prožeti naukom sv. Benedikta, sam se od sebe osjeća potaknutim da voli i poštuje također i čitavo veliko potomstvo našeg patrijarhe. No svaki je po svojoj oblaciji (prikazanju) posebno povezan sa samostanom s kojima se spaja u zajedništvu duhovnih dobara i u svezi svete ljubavi.

Odluka, kojom želi svoje vladanje upriličiti benediktinskoj duhovnosti, sama po sebi isključuje istovremenu pripadnost sličnim ustanovama drugih redova. Dotična se odluka provodi u praksu obdržavajući posebna i od Crkve odobrena Pravila, studirajući život i Pravilo sv. Benedikta, čitajući knjige benediktinske ascetike i mistike, zanimajući se za djelovanje monaškog reda i svoje opatije, hraneći svoj duh ozbiljnom i dubokom liturgijskom pobožnošću te vježbajući se u krepostima prema uputama Pravila koje je, uz posebne odredbe za monahe, neusporediv putokaz k svetosti i za osobe u svijetu.

Sa sve većim bujanjem danas cvjeta oko skoro svake opatije lijeha svjetovnih oblata: kardinala, biskupa, svećenika, pripadnika raznim javnim službama, radnika, seljaka, muževa i žena svih slojeva. Oni su čvrsto

povezani sa sv. Benediktom, radosni da se i oni mogu zvati njegovim sinovima, nositi znak njegovog odijela i živjeti nasljeđujući njega u nadi da će po tom putu doći u nebo. Nastoje, kadgod im je moguće, i doći u samostan čije »bratstvo« uživaju, kao i na duhovne sastanke s monasima i s drugim oblatima, da tako sve djelotvornije osjećaju slatkoću Općinstva svetih.

Medalja sv. Benedikta

Vrlo je star izvor »medalje« ili »križa« sv. Benedikta. Bez sumnje su nastali pod uplivom činjenice da je naš patrijarha tako uspješno upotrebljavao znak križa protiv nasrtaja sotone, kako smo to gore čuli od sv. Grgura.

Razni su oblici te medalje. Najpoznatija je i najviše obdarena oprostima danas ona što ju je dao kovati montekasinski opat god. 1880. prigodom 14. stoljetnice rođenja sv. Benedikta. Odatle joj naziv »jubilarna«.

Na prednjoj je strani medalje svečev lik s križem u desnoj i s Pravilom u lijevoj ruci. Sdesna mu je čaša iz koje bježi zmija (a podsjeća na otrovano vino kojega se čudesno oslobodio, usp. str. 23); slijeva je gavran koji odnosi otrovan hljeb (usp. str. 28). Ispod lika se nalazi natpis: Ex S. M. Cassino MDCCCLXXX (Sa svetog kasinskog brda 1880). Uz lik je natpis: Crux Sancti Patris Benedicti (Križ sv. Oca Benedikta). Oko lika je natpis: Eius in obitu nostro praesentia muniamur (Neka nas u našoj smrti brani svojim prisustvom).

Na naličju je križ kojemu su u uglovima slova C.S.P.B. (dakle ponavljaju natpis: Križ sv. Oca Bene-

dikta). Na okomitom mu se kraku čitaju početna slova prvog dijela stiha (pentametra): Crux Sacra Sit Mihi Lux (Sveti križ nek mi bude svjetlo); a na vodoravnom početna slova drugog dijela stiha: Non Draco Sit Mihi Dux (Nek mi sotona ne bude vođa). Naokolo se nalaze početna slova slijedećeg distiha: Vade Retro, Satana, Numquam Suade Mihi Vana; Sunt Mala Quae Libas, Ipse Venena Bibas (Odlazi, sotono, nikad mi ne savjetuj što je isprazno: zlo je što mi pružaš, sam pij svoj otrov). Povrh križa je riječ PAX (mir), geslo kasinske Kongregacije i cijelog benediktinskog reda.

Tri su gornja elegijska stiha s unutarnjom rimom uzeta iz nekog vrlo starog niza stihova koji seže barem u 14. stoljeće. U jednom kodeksu ti stihovi stoje uz lik monaha koji križem odbija napast. Lijepo izražavaju povjerenje vjernika u zaštitu sv. Benedikta protiv duhovnih i materijalnih pogibelji što ih može prouzrokovati sotona.

Netko, tko je proučavao dotični materijal, mogao je ustanoviti da osim medalje presv. Djevice nijedna druga nije toliko raširena kao ta sv. Benedikta. Vrlo brojni oprosti, kojima ju je obdarila Sveta stolica, svjedoče njenu posebnu vrijednost i ujedno pridonose da je kršćanski puk još više voli i cijeni.

SVETI BENEDIKT, ZAŠTITNIK EVROPE, VJESNIK MIRA

Apostolsko pismo

Dragim sinovima Viktoru Dammertzu, opatu primasu reda sv. Benedikta; Jakovu Del Rio, predstojniku Kongregacije kamaldolskih pustinjaka od Monte Corona; Pavlu Ananianu, generalnom opatu reda Mehitarista u Mlecima, armenskih monaha pod Pravilom sv. Benedikta; Sigardu Kleineru, generalnom opatu svetog reda Cistercita; Ambroziju Southey-u, generalnom opatu reda Obnovljenih cistercita (Trapista):

O ispunjenom 15. stoljeću od rođenja sv. Benedikta, opata.

IVAN PAVAO II PAPA

Dragi sinovi, pozdrav vam i apostolski blagoslov!

Odgojiteljica svetaca, Majka Crkva, ukazuje svojim sinovima kao učitelje života one koji su svojim sjaj-

nim vježbanjem posve vjerno slijedili Krista, njenog Zaručnika. Time ih potiče da i oni, slijedeći stope svetaca u raznovrsnim svjetskim okolnostima, postignu potpuno sjedinjenje s Bogom, što im je i svrha. Izvanredni su ti muževi i žene svojim životom i naukom osvijetlili poneki vid Kristova otajstva. Iako su za svog boravka na zemlji bili podvrgnuti posebnim, naročito kulturalnim prilikama svoga vremena, ipak ti od njih osvijetljeni vidovi nadilaze granice dotične dobi te i sada sadrže svoju moć i svježinu.

Stoga se o svečanom slavljenju 15. stoljetnice rođenja svetog Benedikta pruža prilika ponovno poslušati njegovu duhovnu i socijalnu poruku.

I

U svakoj je religiji uvijek bilo onih koji »raznim načinima nastoje priteći u pomoć nemiru ljudskog srca« (1) i zato ih je privlačilo naročito ono što je apsolutno i vječno. Što se kršćanstva tiče, u tome se ističu monasi. Već su u 3. i 4. stoljeću na Istoku sebi određivali neki poseban način života. Cilj im je bio da, po primjeru Krista koji »je razmatrao na gori« (2), bogotvornim nastojanjem provode odijeljen i samotan život, i da se živeći u zajednici bratske ljubavi posvete služenju Bogu.

S Istoka se monaštvo raširilo po cijeloj Crkvi i poticalo spasonosni naum onih koji su obdržavali ustanove redovničkog života nasljedujući Spasitelja koji »mnoštvu navješćuje kraljevstvo Božje i grešnike obraća na bolji život« (3).

Kad se Crkva umnažala tim duhovnim kvascem, a istodobno se civilna kultura raspadala i rimski svijet

sve više stario (malo prije toga je propalo Zapadno carstvo) rodio se sveti Benedit oko godine 480.

»Milošću i imenom Benedikt (Blagoslovljen) već je od najnježnije dobi bio zrele misli« i »u želji da se svidi samo Bogu« (4) upravio je uho svog srca Gospodinu koji je tražio svog radnika (5). Pod vodstvom je evanđelja svladao početna oklijevanja duha i »teškim i trnovitim putem« (6) stupio na »uzak put koji vodi u život« (7).

Na nekim je mjestima provodio samotan život i čisteći se kušnjom napasti uspio da mu srce bude posve otvoreno Bogu. Potaknut njegovom ljubavi okupljao je i druge te im kao otac ustanovio »školu Gospodnje službe« (8). Svojim životom, koji je uz mudrost združivao i smisao za dužnost, i »pomagalima za dobra djela« (9) sam je sa svojim učenicima podigao maleni kršćanski grad. U njemu, prema riječima našega nedavnog predšasnika Pavla VI, »vlada ljubav, poslušnost, nevinost, sloboda od stvari i umijeće pravo ih upotrebljavati, nadmoćnost duha, mir, u jednu riječ, evanđelje« (10).

Usavršavajući ono što je bilo dobro u crkvenoj predaji Istoka i Zapada nursijski je svetac uspio shvatiti čovjeka u cjelini i naglašavao je njegovo dostojanstvo kao neponovljive osobe.

Kad je god. 547. otišao s ovog svijeta već su bili položeni i utvrđeni temelji monaškog života koji su, osobito nakon sinoda održanih u doba Karolinga, postali zapadnim monaštvom. Benediktinske opatije i ostale njihove kuće, posvuda rasprostranjene, stvoriše prvotno i sjemensko ustrojstvo nove Evrope. U njoj su »sinovi ovog sveca križem, knjigom i plugom do-

nijeli kršćansku kulturu narodima nastanjenima po prostranim zemljama od Sredozemnog mora do Skandinavije, od Irske do Poljske« (11).

II

Nakana nam je pažnju vaših duhova danas svratiti na troje što u benediktinskom životu valja istaknuti, a to su: molitva, rad i očinsko izvršavanje auktoriteta. Da to troje možemo što dublje sagledati, pomoći će nam opširnije razmatranje teoloških i ljudskih vrednota u koliko proizlaze iz Benediktova života i nauka, a naročito iz njegovog Pravila.

Prema svečevim je riječima taj životni zakonik »skromno Pravilo za početnika«, a u stvari tvori dosljedan, obilan i sažet priručnik Evanđelja, ostvarenoga izvanrednim životom. Promatrajući čovjeka i njegovu sudbinu, povezanu s otkupljenjem, on predlaže neka poglavlja nauke i još više način života. Iako je taj oblik života propisan za monahe — i to za monahe šestog stoljeća — ipak sadrži ili iz njega proizlaze naredbe koje odgovaraju i našem vremenu, a korisne su svima koji su krstom preporođeni i odrasli u vjeri. Svima, naime, koji su se udaljili od Boga svojim nehajnim neposluhom ali se sada nastoje njemu vratiti ne uvijek lakim posluhom vjeri (12).

U Crkvi se benediktinski život ponajviše ukazuje kao vrlo ozbiljno traženje Boga. Taj životni put na neki način označuje svakoga kršćanina koji teži »k visinama nauka i kreposti« (13) dok ne stigne u nebesku domovinu. Sveti Benedikt skrbno i sa zanosom stupa tim putem i istražujući ga pokazuje nerijetke zapreke što ga čine teškim, kao i pogibelji koje ga toliko one-

mogućuju da se čini kako su svi napori uzaludni. Čovjek je, naime, podložan neumjerenim strastima kojima se sad napuhuje ispraznom umišljenošću i ohološću, a sad se predaje strahu koji mu oduzima snagu (14).

Stoga se tim »putem života« (15) može ići samo uz određene uvjete: u koliko, naime, netko ljubi Krista bez dodatka i ujedno gaji istinsku poniznost. Božjom pomoći kršćanin zaista stupa duhovnim putem ako je svjestan svoje bijede i slaboće. Tada se oslobađa šteta koje ga muče, jasnije upoznaje svoju pravu narav kao posebne osobe i u dubini svoje duše otkriva prisutnog Boga. Na taj se način ljubav i poniznost spajaju u jedno i čovjeka potiču da silazi kako bi se što više uspinjao. Život je naš, naime, poput ljestve, »što je Gospodin upravlja prema nebu ako smo ponizna srca« (16).

Oblik monaškog života može izvana nekoga zavoditi na misao da životni put benediktinca promiče njegovu vlastitu korist i navodi ga da zaboravlja druge te ga otuđuje od društvene stvarnosti i od istinskih ljudskih briga. Takvo shvaćanje o životu, što se u čestoj molitvi i samoći i šutnji provodi unutar samostanskih zidina, nažalost, imaju i neki koji pripadaju crkvenoj zajednici.

U stvari, kada je monah sabran u duhu ili, prema riječima sv. Grgura o nursijskom svecu, prebiva sam sa sobom i za sebe se brine čisteći se askezom i pokorom, tada također uspijeva osloboditi se služenja vlastitoj volji. No to usmjerenje duha, kojim se netko upravlja prema samom sebi, samo je preduvjet, i to neophodno potrebit, da mu se duh iskrenije otvori zanimanju za Boga i braću. Benediktinski način života

tako sili pojedine monahe da žive u zajednici i da ta postane istaknuto sijelo gostoljubivosti.

Sveti Benedikt je išao tim putem kojim se unutar monaške obitelji ide k Bogu. Zajednički samostanski život, prema njegovim riječima, predstavlja jedinstveno mjesto gdje se šire srca onih što tu prebivaju i jedan drugome iskazuju posluh. Takav način života nadahnjuje i pobuđuje jaku ljubav prema bližnjemu potičući svakoga da se odriče svoje udobnosti i da služi na dobrobit braće.

Kad čovjek svakog dana nastoji da traženo stanje sabranog i skromnog duha, što se nema nikada zanemariti, pravilno uskladi sa životom, što se također ne smije zapostaviti, tada se u njemu jača sposobnost da postane prisna ličnost koja ima sređene odnose s drugima i ponajpače s Bogom koji je posve drukčiji.

Tko tako cijeni ljude i socijalne prilike — a to je svojstveno svetom Benediktu i cijeloj tradiciji koja od njega potječe — taj se podnipošto ne zanima jedino za ograničene potrebe svoje samostanske zajednice. Klauzura monaha, doduše, odalečuje od svijeta i mora mu pružati kao neko sklonište pred svakom suvišnom rastresenosti, i to se ne smije napuštati, ali ga ne rastavlja od ljubavi niti mu postavlja granice. Naprotiv, takvo sklonište kao da stvara prostor potrebit nutarnjoj slobodi, gdje monah — a na neki način i svaki čovjek koji je zabrinut za svoju »malenu klauzuru« — živi i raste u ljubavi. Tu on svoje srce otvara braći koja žele sudjelovati u onome što se doživljava sjedinjujući se s Bogom. Tada se na sreću događa, kako je pronicavo kazao Pavao VI, da se monahovo sklonište »sve više posjećuje kao dom mira i molitve gdje ljudi nalaze same sebe i u sebi Boga« (17). Ili, tu je onda

ustanovljena »škola Gospodnje službe«, naime, »škola... kreposti i kontemplacije koja nastaje i raste jasnim i temeljitim izlaganjima evanđelja, predane nauke i crkvenog učiteljstva« (18). Tu se nužno događa da svi i pojedinci nadvladaju bilo koje međe prostora i granice vremena. Uz te uvjete monah svetog Benedikta, bez sumnje, postaje svima brat, evangelizator, vjesnik mira i ljubavi.

III

Crkvena zajednica i ljudsko društvo iz vremena svetog Benedikta pružaju mnogo sličnosti sa sadašnjim prilikama čovječjeg života. Neredi u državi i nesigurna budućnost, dok je rat prijetio ili već bijesnio, donosili su zla zbog kojih su se duhovi strašno uznemirivali i bojali. Stoga su mislili da život nema nikakvog sigurnog ni utvrđenog značenja.

Unutar je Crkve dugo trajala borba kojom su zaneseni ljudi sve žešće istraživali Božje tajne, a osobito neistraživu istinu božanstva Sina i njegove prave ljudske naravi. Sve je to našlo odjeka u neprestanim i glasnim riječima, uvijek vrijednim spominjanja, Lava Velikog, Petrova nasljednika i rimskog biskupa.

Gledajući takvo stanje sveti je Benedikt tražio rasvjetljenja u Boga i od žive crkvene predaje kojega mu se puta držati. Kada je došao do svoje odluke onda pruža primjer kršćanskom životu u svim prilikama ovoga zemaljskog putovanja, pa i kad se ne živi određenim i stalnim načinom života.

Isus Krist je životno i nužno središte ka kojemu treba sve upravljati da sve ima svoj smisao i može čvrsto opstojati. Pozivajući se na izreku svetog Cipri-

jana, kartaškog biskupa, Benedikt ozbiljno i odlučno tvrdi da se nikako »ništa ne smije pretpostaviti Kristovoj ljubavi« (19).

U ljudima i u stvarima je toliko snage i od tolike su važnosti koliko su povezani s Kristom. Pod tim vidikom valja na njih gledati i prema tome ih cijeniti. Svi koji prebivaju u samostanu — od upravitelja koji se zove opat-otac, do nepoznatog gosta i siromaha, od bolesnog do posljednjeg brata — tvore živo Kristovo prisustvo. I svi predmeti su znakovi Božje ljubavi prema stvorovima i ljubavi kojom se čovjek diže Bogu, toliko da se oruđe i sve što je potrebno za rad »ima smatrati kao posvećeno oltarsko posuđe« (20).

Sveti Benedikt ne predlaže neko prazno teološko razmišljanje, nego prema svome običaju iz same stvarnosti odrješito uči duše način kojim valja misliti i postupati da se teologija prenese u životnu praksu. Nije mu toliko na srcu da izgovara istine o Kristu koliko da istinski živi iz Kristovog otajstva i iz »Kristocentričnosti« koja iz toga potječe.

Stoga valja ono prvotno, što se pripisuje nadnaravnom shvaćanju svakodnevnih prilika, uskladiti s istinom utjelovljenja. Čovjek vjeran Bogu ne smije zaboraviti ono što je ljudsko već mora sačuvati i vjernost čovjeku. Zato dužnosti što ih valja izvršavati, kako kažu, vertikalno, a ponajviše se obavljaju u molitvenom životu, moraju se u pravoj mjeri uskladiti s dužnostima što ih traže horizontalni odnosi, a koji se većim dijelom vrše radom.

U monaškom, dakle, društvu, pod vodstvom onoga za koga »se vjeruje da je Kristov namjesnik« (21) sveti Benedikt određuje tok života koji se uvelike odlikuje ravnovjesjem. To se odigrava između osamljenosti i

zajedničkog života, između rada i molitve, a mora ga postići i današnji čovjek — iako na te stvari stavljajući drukčiji naglasak — da posve ispuni svoj poziv.

IV

Prava se i posvemašnja ljubav prema Kristu znakovito iskazuje molitvom. Ona je stožer oko kojega se vrte svakidašnji poslovi i čitav benediktinski život.

Prema mišljenju se svetog Benedikta temelj molitvi postavlja slušanjem Riječi. A Riječ je utjelovljena ovdje i danas u pojedinim ljudima koji se kreću u sadašnjim i neponovljivim okolnostima. Ona govori po Svetom pismu i po crkvenoj dužnosti razmišljanja, a u samostanu se još vrši i na riječi oca i subraće.

Takvim se slušanjem u vjeri Božja riječ prima ponizno i radosno. Iz nje se onda dobiva trajna novina što je vrijeme ne umanjuje nego je čak čini življom i sve više privlačivom. Tada riječ postaje neiscrpivim vrelom molitve, jer »Bog sam govori duši nadahnjujući joj odgovor što ga očekuje njegovo srce. Takva je molitva razdijeljena na razna razdoblja dana i poput podzemne vodene žile hrani svagdašnji rad« (22).

Mirnim i tečnim razmatranjem, koje je pravo duhovno preživakanje, Božja riječ u dušama što se odaju molitvi budi žarke i svijetle zrake koje obasjavaju čitav tok dana. Zaista je to ona »molitva srca«, ona »kratka i čista molitva« (23) kojom odgovaramo na božanske poticaje i ujedno Gospodina kao izazivamo da nam dijeli darove svoga neiscrpivog milosrđa.

Duša, dakle, s ljubavlju očekuje i skrbno istražuje Božju riječ koja sadrži neistraživo otajstvo spasenja.

To se obavlja živim nastojanjem, ne zbog sticanja ljudskog znanja nego one mudrosti koja pokazuje i u sebi nosi nešto božansko. Mi, naime, ne molimo da više znamo nego da, ako se smije tako reći, više budemo: da se razgovaramo s Bogom, da njemu upravljamo njegove riječi, da mislimo što on misli, da jednom riječju živimo njegovim životom.

Slušanje Božje riječi kršćanina navodi da shvaća tok mnogih i raznovrsnih događaja i vremena što ih je Bog ustanovio da se zbivaju u ljudskoj obitelji. Na taj se način vjernoj duši pruža barem nekakav uvid u Božje spasonosno upravljanje. I tako se događa da se otvorenim očima i pažljivim uhom (24) u vjeri shvaćaju divna Božja djela. Božanstveno svjetlo kontemplacije raspiruje u njima iskru, s udivljenjem spojena šutnja ih potiče na zanosno pjevanje, a radosna zahvalnost daje molitvi onaj poseban značaj kojim monasi danomice obavljaju slavljenje Boga. Tada molitva nekako postaje glasom svega stvorenja i u izvjesnom smislu prethodi pjevanje nebeskog Jeruzalema. Božja riječ uspijeva da na proputovanju ovom zemljom shvaćamo kako je čitav život otvoren Bogu koji ga promatra. Ujedno se u molitvu Ocu uključuju i glasovi onih koji više nemaju glasa. Tu odjekuju radosti i tjeskobe, veseli događaji i izjalovljene nade, a i očekivanja sretnih zbivanja.

Sveti se Benedikt vodi Božjom riječi naročito u svetoj liturgiji. Nije mu ipak toliko do toga da zajednica božanska otajstva slavi samo oduševljenjem koje u skladnom koralnom pjevanju izražava skupno iskustvo što ga crpi iz Duha. Na srcu mu više leži da duša iznutra odgovara izrečenoj ili pjevanoj Božjoj riječi: »da se duh slaže s glasom« (25). Tko se zdušno posve-

ćuje molitvi taj rado čita Sveto pismo i na taj ga način upoznaje i uživa. Kada ga vodi ljubav, duh se često sabere pred Bogom; Djelu Božjem ništa ne pretpostavlja (26); u liturgiji obavljenu molitvu prenosi u život i sam mu život postaje molitvom. Nakon dovršene liturgijske službe molitva se umnaža sve većim krugovima i produžuje se u stalno stanje sabranog i šutljivog duha. Na taj se način događa da se moli zasebno i da trajna molitva prožima poslove i trenutke dana.

Željan Božje riječi sveti je Benedikt ne čita jedino u svetim knjigama već i u velikoj knjizi prirode. Promatranje ljepote svega stvorenoga u skrivenoj nutrini čovjekova duha pobuđuje ganuće i poziva ga k onome koji je njegov izvor i početak. Istodobno ga potiče da se s poštovanjem ponaša prema toj istoj prirodi i da njenu ljepotu promatra u svjetlu koje odgovara naravi svakog stvora.

»Gdje šutnja diše molitva zbori« (27). Molitva se, naime, u samoći umnaža stanovitom osobnom plodnošću. To je vrijedilo u onoj neobrađenoj dolini uz Anijsko jezero, gdje je sveti Benedikt sam boravio sa Bogom samim, ali važi i za grad što ga je tehnika bogato opremila i ujedno u njemu otuđila duhove, i gdje je današnji čovjek, odijeljen od drugih, često prepušten samom sebi. No potrebno je da nam duh boravi kao u nekoj pustinji kako bi zaista mogao provoditi duhovni život. Stoga će izbjegavati isprazne riječi i lakše uvijek iznova uspostaviti vezu s Bogom, s ljudima i sa stvarima. U šutnji se pustinje odnosi, koji povezuju ljude međusobno, svode na ono što je glavno i prvotno. Ujedno se pridobiva određena ozbiljnost čišćenjem srca i svagdano se utječući molitvi koja se

iz dubine duše diže Bogu. Molitva se, međutim, ne obavlja mnogim riječima već u čistoći srca i skrušenim suzama (28).

V

Čovjekovo je lice često orošeno suzama koje uvijek ne potječu iz iskrene skrušenosti, ili od odveć velike radosti. No one znaju i poteći iz duše i navode je na molitvu. Često ih još izlijevaju od boli i smućenosti oni čije je ljudsko dostojanstvo pogaženo, ili sami ne uspijevaju postići ono što s pravom žele, ili ne mogu izvesti nešto što odgovara njihovim potrebama i vlastitoj im naravi.

I sveti je Benedikt živio u ljudskom društvu koje je bilo izobličeno nepravdama. Čovječja osoba često nije ništa značila i smatrala se kao stvar vezana uz neko mjesto. Prema socijalnom ustrojstvu, koje je bilo raspoređeno po razredima, najbjedniji su bili oni koje su ubrajali među robove. Siromasi su postajali sve siromašnijima, a bogati sve bogatijima. No ipak je onaj izvanredan muž htio svoju monašku zajednicu podignuti na temeljima evanđeoskih zahtjeva. On čovjeku vraća njegovo dostojanstvo pa nek je potekao iz bilo kojeg socijalnog razreda. Za potrebe se svakog pojedinca brine prema odredbama mudre distributivne pravednosti. Službe određuje tako da je svakome predaje čitavu, a opet ih prikladno povezuje. Ima obzira za slabosti drugih, ali ne ostavlja mjesta lagodnoj lijenosti. Prepušta slobodan prostor djelovanju poduzetnih, kako se ne bi osjećali sputanima, nego ih još potiče da razvijaju sve svoje najbolje snage. Oduzima

izliku lakomislenom, a katkada i opravdanom mrmljanju, time što postavlja uvjete za istinski mir.

Čovjeka sveti Benedikt ne smatra bezimenim strojem kojim bi se drugi mogao tako služiti da od njega izvuče što veću korist čak tvrdeći da radnik ne zaslužuje moralno priznanje i uskraćujući mu pravednu plaću. Uz to valja napomenuti da su u njegovo doba poslove prepuštali robovima koje nisu ni smatrali ljudima. No Benedikt rad bilo koje vrsti smatra bitnom sastavinom života i na nj obavezuje sve monahe sa zahtjevom da ga obavljaju kao dužnost savjesti. Radom se valja »zbog poslušnosti i davanja zadovoljštine« (29) umarati, a katkada su s njim uz uspješno nastojanje združeni bol i znoj. No takav trud zadobiva otkupiteljsku snagu time što čovjeka čisti od grijeha i oplemenjuje sam predmet koji se obrađuje s naporom, kao i prostor u kojem se on obavlja.

Sveti je Benedikt proveo na zemlji život u kojem su rad i molitva lijepo usklađeni te se na taj način rad sretno uklapa u nadnaravno shvaćanje čitavoga života. Takvo shvaćanje pomaže čovjeku da se priznaje Božjim suradnikom, a i postiže da mu osoba kao takva, dok se trudi u nekoj stvarateljskoj radinosti, stvarno i čitava napreduje. Čovjekov rad time čak postaje kontemplativan, a kontemplacija zadobiva stanovitu dinamičnu moć jer cijeni sam rad i rasvjetljuje mu postavljene ciljeve.

Ne radi se, dakle, jedino o tome da se radom izbjegava lijenost koja zaglupljuje pameti, nego da raznim radinostima čovjek kao osoba, svjestan svojih dužnosti i marljiv, stalno raste; da radom otkrije u dubini svoje duše možda skrivene sposobnosti, te da

ih upotrebljava za opće dobro »kako bi se u svemu slavio Bog« (30).

Rad, međutim, ne oduzima težinu što je čovjek osjeća u dotičnom naprezanju, ali mu pridaje nove nutarnje poticaje. Monah, naime, rad ne obavlja bilo kako, nego se i samim radom povezuje s Bogom jer »dok je zaposlen rukom ili umom, neprestano se diže Kristu« (31).

Na taj se način rad, pa i onaj nizak i sitan, obogaćuje stanovitim dostojanstvom, jer postaje životni dio »onog nastojanja kojim tražimo Boga u samoći i šutnji, da svom životu pridajemo moć neprestane molitve i hvalbene žrtve što je zajedno slavimo i blagujemo, a sve u radosnom nadahnuću i bratskoj ljubavi« (32).

Evropa je postala kršćanskom zemljom jer su poglavito sinovi svetog Benedikta našim pređima pružali pouke koje su sve obuhvaćale. Nisu ih samo učili umijećima i materijalnim poslovima, već su u njih naročito ulijevali evanđeoski duh koji je prijeko potreban da se očuva duhovno blago ljudske osobe. Poganstvo, od koga su velike čete monaha misionara privele nove narode k evanđelju, sada se sve više i više širi u zapadnom svijetu. Uzrok je tome što se sve više gubi kršćansko shvaćanje rada i njegova dostojanstva.

Kada Krist ne daje ljudskom radu visok i trajan smisao, onda radnik, makar na nov način, postaje rob nezdrave potrošačke industrije. Benedikt, naprotiv, traži kao neophodno potrebno da se radu daje duhovno značenje kako bi se proširili ciljevi ljudske djelatnosti. Samo tako će se prevladati ovo napregnuto izvršavanje tehničkih umijeća i pretjerana pohlepa za vlastitim dobitkom.

VI

U socijalnom ustrojstvu kakvo vlada u naše doba, u kojem se tu i tamo osjeća da se nalazimo u »društvu bez očinskog duha«, nursijski nam svetac pomaže da opet prihvatimo onu prvotnu, kako rekosmo, očinsku dimenziju što je oni koji su na vlasti često zanemaruju.

Sveti se Benedikt među svojim monasima ponaša kao Kristov namjesnik. Oni mu se pokoravaju kao Gospodinu Isusu onim raspoloženjem duha što ga je Spasitelj pokazivao prema svome Ocu. Takvo slušanje uhom i djelom, svojstveno sinovima, pomaže da se može predočiti lik oca i odgovara onom žarkom duhu kojim sveti Benedikt nastoji oko svih monaha i na njihove osobe gleda u cijelosti. Ta mu pažnja pomaže da se skrbnije brine za razne potrebe zajednice.

Onaj koji vrši vlast, ne zanemarujući doduše ništa što je potrebno za red i materijalni opstanak monaške zajednice, mora se brinuti za duhovno stanje svake pojedine osobe, i to stanje valja uvelike pretpostaviti zemaljskim i prolaznim stvarima.

Opat u promišljanju, što je u ljudskom životu duhovno i poglavito, dobiva rasvjetljenje od Božje riječi kojom se često bavi i iz koje iznosi novo i staro. Otac sebe tako usklađuje s Božjom riječi da njegovo djelovanje postaje kao kvasac božanske pravednosti koji će prožeti srca njegovih sinova.

U raspravljanjima, koja se drže u zajednici, sveti Benedikt doduše daje opatu svu vlast i njegovu se odluku ne može pobijati. Nastalo je to ne iz toga što bi se vlast smatrala zapovijedanjem i gospodarenjem, nego jer se otac savjetuje sa svom braćom, ili s neko-

licinom napose, i to bez ikakve predrasude, pošto je uvjeren da i u važnim stvarima »Gospodin često mlađemu otkriva što je bolje« (33).

U bratskom će razgovoru opat čuti traženja onih koje pita da prihvate neku službu. No radi dobra stanovitog pojedinca ili zajednice smije nešto tražiti što će se možda činiti nemogućim. Na srcu mu mora biti da pojedince potiče da bolje napreduju i da se čitava zajednica povećava i raste.

Otac će zajednice posebno paziti na svoje nastojanje da pomaže dušama i da ih obazrivo vodi na način da im u prvom redu očito iskazuje ljubav. Pravi, naime, otac »više voli milosrđe nego strogost« (34) i nastoji da ga više ljube nego da ga se boje znajući kako je više dužan koristiti negoli zapovijedati (35).

Svjestan da će polagati račun o svima koji su mu povjereni opat ljubi braću. S njima i za njih vrši službu Dobrog Pastira. Poduzima ono što je korisnije za dobro sviju, što bolje odgovara i smatra da je spasonosnije. »Opat mora ulagati mnogo truda te s pomnjom i zalaganjem sve brzo poduzeti da ne izgubi ni jednu od ovaca što su mu povjerene... Neka se ugleda u primjer Dobroga Pastira, koji je ostavio devedeset i devet ovaca u planini i uputio se da potraži jednu izgubljenu. I toliko se smilovao njenoj iznemoglosti da se dostojao podići je na svoja sveta ramena i na taj je način opet odnijeti k stadu« (36). Otac zajednice, u kojoj mu je voditi duše, nek u svom pastirskom služenju zna da mora služiti ćudima mnogih (37). Neka se tako približi i prilagodi pojedinima da im pruži čvrstu i određenu pomoć kakvu trebaju. Nek bude strpljiv sa svima, ali nek ne trpi grijehe prestupnika.

Mora mrziti kršenje dužnosti, ali neka bez srdžbe i pretjeranosti sinove ljubi razborito i velikodušno.

Takav način i drugima pokazuje poš jedan vid službe upravljanja. Mislimo na razboritost, a to znači umjerenost i ravnoteženost koju treba imati kako ne bi dolazilo do nekorisnih mrmljanja. Pojedinci, međutim, bit će potpomagani ne samo da prelaze uske granice onoga što u tom času smatraju da njima koristi, nego da više prijanjaju uz ono što će koristiti za unapređenje zajedničkog života. Surađujući s drugima prema zahtjevima savjesti postići će onu nutarnju slobodu koja vodi k dozrijevanju njihove osobe.

Ovo što je sada rečeno o opatu, koji svoju službu vrši kao mudar upravitelj Božje kuće (38), uvelike učvršćuje mir. Mir se pak sastoji u tome da se braća uzajamno prihvaćaju s dobrohotnošću i da se međusobno cijene, pa iako trpe od slabosti koje se ne mogu izbjeći, znajući da je posve raznovrstan način kojim se očituje pojedina osoba.

Vrelo takva mira pojedinci nalaze kad se ponizno i savjesnom dužnošću povezuju s takvom ljudskom zajednicom gdje zakon Duha prevladava nad zakonom materije, gdje se pravednim redoslijedom prikladno upotrebljavaju sve stvari i gdje je sve na najbolji način usmjereno da se učvršćuje Božje kraljevstvo.

Ove nas godine sveti Benedikt na neki način iznova pohađa i pokazuje nam kako se ima provoditi ljudski život po načelima koja posve izbliza slijede evanđeosku nauku. Ta namjera ne smije naš duh ostaviti bezbrižnim i nemarnim. Naročito će se njegovi sinovi, vjerni očevim primjerima i odredbama, truditi da svjedoče tako uzvišen i ujedno tako siguran i točno određen način života. Onda će takvo svjedočanstvo potaknuti

i one koji su priprostiji i tvrda srca u koja više ne ulaze riječi. Odatle će, dakle, poteći obnova kojom će svijet zadobiti novo lice, duhovnije, iskrenije, čovječnije. Oni pak koji su na vlasti u bilo kojoj društvenoj zajednici i na bilo kojem stupnju valja da sve više gaje i očituju dar očinstva koje je jedino kadro ljude ujedinti bratskim vezom. U miru će onda graditi bolji svijet i učvršćivati društvo u kojemu čovjek moleći i radeći pojedinačno postaje Božji suradnik i sugovornik.

Koristit će ovom prigodom sjetiti se da je Pavao VI, naš predšasnik blage uspomene, svetog Benedikta proglasio Zaštitnikom Evrope. Poslije propasti Rimskog carstva ona je nastala od onoga velikog napora u kojem su najviše sudjelovali on i monasi koji su se držali načela njegova života. Tiha je, ustrajna i mudra radinost tih istih monaha proizvela da je sačuvana stara baština znanja i kulture te predana evropskim narodima i svemu ljudskom rodu. Stoga, kako smo 1. siječnja ove godine sa zabrinutošću rekli, »benediktinski se duh posvema protivi nakanama razaranja« (39). Stoga nek »otac Evrope« (40) sve kojih se tiče bodri da oplemenjuju i revno uznapređuju sva dobra koja duh uistinu hrane, a da snažno odbijaju sve što ih ruši i uništava.

Sveti Benedikt kao »vjesnik mira« (41) posebno govori evropskim narodima koji nastoje oko spasonosnog pothvata međusobnog sjedinjavanja. Miran zajednički život, kakav zaista valja tražiti, ponajviše se temelji na pravdi, na slobodi koja je dostojna tog imena, na međusobnom usuglašavanju i na bratskom pomaganju, a to se posvema slaže s evanđeoskim sustavom.

Neka stoga ovaj nebeski zaštitnik čuva i pomaže narode ovog kontinenta i ostale ljude, te neka svojom molitvom odvraća od njih grozne nesreće što bi ih mogla donijeti najškodljivija i ubojita oružja!

Sve to nam pada na um kad se mislima i molitvama obraćamo ovom divnom čovjeku, Rimljaninu i Evropljaninu, diki Crkve.

Vama pak, dragi sinovi, i monaškim obiteljima kojima predstojite na razne načine, podjeljujemo apostolski blagoslov kao svjedočanstvo naše očinske blagohotnosti.

Dano u Rimu kod Sv. Petra 11. srpnja, na spomen sv. Benedikta, godine 1980, druge našeg pontifikata.

IVAN PAVAO II PAPA

(1) II vat. koncil, Dekret »Nostra aetate« o stavu Crkve prema nekršćanskim religijama, 2.
(2) II vat. koncil, Dogm. Konstitucija »Lumen gentium« o Crkvi, 46.
(3) Isto tamo.
(4) Sv. Grgur Veliki, Dijalozi, Predgovor: PL 66, 126.
(5) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 1, 14.
(6) Pravilo sv. Benedikta, 58, 8.
(7) Usp. Mt 7, 14.
(8) Pravilo sv. Benedikta, Proslov, 45.
(9) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 4.
(10) Usp. Nagovor 24. listopada 1964. u kasinskom samostanu: AAS 56 (1964) 987.
(11) Usp. Apost. pismo Pavla VI »Glasnik mira«: AAS 56 (1964) 965.
(12) Usp. Pravilo sv. Benedikta, Proslov, 2.

(13) Pravilo sv. Benedikta, 73, 9; usp. II vat. koncil, LG 9; Dekret »Unitatis redintegratio« o ekumenizmu, 2.
(14) Usp. Pravilo sv. Benedikta, Proslov 46.
(15) Isto tamo, 20.
(16) Pravilo sv. Benedikta, 7, 8.
(17) Pismo Pavla VI. Ivanu Karmelu kard. Heenanu, westminsterskom nadbiskupu: AAS 67 (1975) 474.
(18) Isto tamo.
(19) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 4, 21; 72, 11.
(20) Isto tamo, 31, 10.
(21) Pravilo sv. Benedikta, 63, 13; usp. isto tamo, 2, 2.
(22) Usp. Nagovor Pavla VI bened. starješicama 29. rujna 1976: Insegnamenti di Paolo VI, XIV (1976), 771.
(23) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 20, 4.
(24) Usp. Pravilo sv. Benedikta, Proslov, 9.
(25) Pravilo sv. Benedikta, 19, 7.
(26) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 4, 55; 4, 56; 43, 3.
(27) Usp. Nagovor Pavla VI bened. monasima 8. rujna 1971: AAS 63 (1971) 746.
(28) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 20, 3; 52, 4.
(29) Enciklika Pija XII »Fulgens radiatur«: AAS 39 (1947) 154.
(30) 1 Pt 4, 11.
(31) Usp. Encikl. Pija XII »Fulgens radiatur«: AAS 39 (1947) 147.
(32) Usp. Nagovor Pavla VI bened. starješicama 28. listopada 1966: AAS 58 (1966) 1160.
(33) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 3, 3.
(34) Pravilo sv. Benedikta, 64, 10; usp. Jak 2, 13.
(35) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 64, 14; 64, 8.
(36) Pravilo sv. Benedikta, 27, 5. 8—9.
(37) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 2, 31.
(38) Usp. Pravilo sv. Benedikta, 64, 5; 72, 3—8.
(39) Usp. AAS 72 (1980) 65.
(40) Apost. pismo Pavla VI »Vjesnik mira«: AAS 56 (1964) 965.
(41) Homilija Pija XII. 16. rujna 1947: AAS 39 (1947) 453.

SADRŽAJ

V. ČUDESA SE NASTAVLJAJU

VI. PREMA ZALAZU

VII. SVEČEVA PORUKA

DODATAK